

Nr 100

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrad organisation av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden; given Stockholms slott den 19 mars 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framläggs principförslag till ändrad organisation för jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering. Härvid förordas att hushållningssällskapets och lantbruksnämndens uppgifter på området förs samman i ett organ. Däremot anses det inte lämpligt att nu infoga skogsvårdsstyrelserna i ett för jordbruk och skogsbruk gemensamt regionalt organ.

Det nya regionalorganet föreslås få karaktär av statlig myndighet och benämnas lantbruksnämnd. Hushållningssällskapen avses bestå och ha till huvudsaklig uppgift att vara kontaktorgan mellan lantbruksnämnderna och näringsutövarna inom jordbruk och trädgårdsnäring.

De nya lantbruksnämndernas närmare organisation m. m. avses bli föremål för särskild utredning. Den nya organisationen beräknas kunna genomföras tidigast den 1 juli 1967.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den
19 mars 1965.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändrad organisation av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden* samt anför.

I. Inledning

Sedan 1959 års riksdag (JoU 29, rskr 283) aktualiserat frågan om en utredning av den framtida jordbrukspolitiken, tillsattes 1960 års jordbruksutredning. Enligt utredningsdirektiven, som återfinns i 1961 års riksdagsberättelse s. 285, skulle bl. a. den statliga och statsunderstödda administrationen för jordbrukets rationalisering överses.

Jordbruksutredningen¹ har den 11 november 1964 avlämnat betänkandet *Organisationen av rationaliseringsverksamheten m. m. på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens områden* (SOU 1964: 55). Utredningen har samtidigt överlämnat dels särskilt yttrande av ledamoten Yngve Persson, dels skrivelse rörande namn på de nya organ som utredningen föreslår.

Yttranden har avgetts av arbetsmarknadsstyrelsen, samtliga länsstyrelser, statskontoret, statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket (RRV), riksarkivet, skolöverstyrelsen, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, lantmåteri-

¹ Ledamöter: landshövdingen Gösta Netzén, ordf., advokaten Ture Bengtsson, förbundsordföranden Sune Eriksson, riksdagsmännen Einar Hæggbloom och Nils G. Hansson, direktörerna Sven Holmström och Harald Håkansson, förbundsordförandena Ewald Jansson och Anton Johansson, generaldirektören Folke Johansson, byråchefen Lars Juréen, professorn Assar Lindbeck, direktören Carl Lindskog, agr. lic. Clas-Erik Odhner, t.f. förbundsordföranden Sigge Oscarsson, riksdagsmannen Sven Persson, förbundsordföranden Yngve Persson, riksdagsmannen Waldemar Svensson, direktören Kurt Söderberg, expeditionschefen Karl-Olof Wahlfisk, överdirektören Hans Wetterhall, direktörerna Sten Zachrisson och Halvdan Åstrand samt generaldirektören Lars Öjborn.

styrelsen, skogsstyrelsen, veterinärstyrelsen, fiskeristyrelsen, statens jordbruksnämnd, styrelsen för skogshögskolan, styrelsen för statens växtskyddsanstalt, styrelsen för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt, styrelsen för lantbrukshögskolan, jordbrukets upplysningsnämnd, styrelsen för veterinärhögskolan, statens veterinärmedicinska anstalt, statens institut för konsumentfrågor, statens konsumentråd, länsförvaltningsutredningen, länsindelningsutredningen, yrkesutbildningsberedningen, trädgårdsnäringsutredningen, skogsbruksutredningen, skogsbrukets yrkesutbildningskommitté, fritidsfiskeutredningen, Hushållningssällskapens Förbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Riksförbundet Landsbygdens Folk gemensamt med Sveriges Lantbruksförbund och Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund (RLF m. fl.), Skogs- och Lantarbetsgivareföreningen, Skogsindustriernas Samarbetsutskott, Skogsvårdsstyrelsernas Förbund, Svenska lanttingsförbundet, Svenska Lantarbetareförbundet, Svenska Skogsarbetareförbundet, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund, Sveriges Husmodersföreningars Riksförbund, Sveriges Industriförbund, Sveriges lantmätareförening, Sveriges Länskogvaktareförbund gemensamt med Skogsstyrelsens och Skogsvårdsstyrelsernas tjänstemannaförening, Sveriges Skogsägareförbund, Sveriges Yrkesfruktodlares Riksförbund samt Tjänstemännens centralorganisation (TCO). Flera länsstyrelser har bilagt yttranden av olika länsorgan. Lantbruksstyrelsen har bifogat yttranden av samtliga lantbruksnämnder och hushållningssällskap, lantmäteristyrelsen av samtliga överlantmätare och skogsstyrelsen av samtliga skogsvårdsstyrelser.

II. Nuvarande förhållanden

För de statliga åtgärderna på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringsområden svarar främst fyra ämbetsverk, som lyder under jordbruksdepartementet. Statens jordbruksnämnd har hand om prisregleringen på jordbruksprodukter, medan lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen och lantmäteristyrelsen har uppgifter i fråga om brukningsenheternas och produktionens rationalisering.

Lantbruksstyrelsen. Ämbetsverket fick i huvudsak sin nuvarande organisation år 1948. Vissa ändringar genomfördes dock så sent som år 1960 (prop. 1960: 96, JoU 22, rskr 304).

Enligt instruktionen den 28 oktober 1960 (nr 634) för lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna åligger det styrelsen bl. a. att leda och kontrollera de statliga åtgärderna för att förbättra brukningsenheternas storlek och ägosammansättning, att främja varaktiga förbättringar av jord och ekonomibyggnader och att i samarbete med hushållningssällskapen främja öv-

riga åtgärder för att förbättra driftsförhållandena och det ekonomiska utbytet av jordbruket.

Under styrelsen sorterar lantbruksnämnderna, statens hingstdepå och stuteri samt lappväsendet, i vad det avser rennärigen. Styrelsen har vidare överinseende över Alnarpsinstitutet, statens centrala frökontrollanstalt, statens maskinprovningar och jordbrukets upplysningsnämnd samt statens och med statsmedel understödda lantbruksundervisningsanstalter med undantag av lantbrukshögskolan. Under styrelsens tillsyn står dessutom hushållningssällskapen samt med statsmedel understödda lokala frökontrollanstalter och lantbrukskemiska kontrollstationer.

Lantbruksstyrelsen utgörs av en generaldirektör och chef, två överdirektörer, varav en är souschef, och fyra av Kungl. Maj:t förordnade särskilda ledamöter. Vid behandling i plenum av ärende, som rör statens jordbruksnämnds, lantmäteristyrelsens, skogsstyrelsens eller kammarkollegiets verksamhetsområde, äger chefen för den berörda myndigheten närvara.

Överdirektörerna förestår var sin avdelning, nämligen rationaliseringsavdelningen med en byrå för yttre rationalisering och en för inre rationalisering samt lantbruksavdelningen med en lantbruksbyrå, en husdjursbyrå, en undervisningsbyrå och en jordbruksekonomisk byrå. Vid sidan av avdelningarna finns en administrativ byrå. Till denna är knuten jordbrukets upplysningsnämnds kansli.

Lantbruksnämnderna. I enlighet med beslut av 1947 års riksdag (prop. 1947: 75, SäU 2, rskr 424) inrättades år 1948 lantbruksnämnder, som fick till huvuduppgift att handha jordbrukets yttre och inre rationalisering. Lantbruksnämnderna och den samtidigt inrättade rationaliseringsavdelningen vid lantbruksstyrelsen utgör tillsammans den s. k. lantbruksorganisationen.

Nämndernas organisation regleras i instruktionen för lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. Det finns en lantbruksnämnd i varje län utom i Älvsborgs län, där det finns två.

Lantbruksnämnd utgörs av sju ledamöter, varav tre — däribland ordföranden — utses av Kungl. Maj:t och två av hushållningssällskapet. Lantbruksdirektören och hushållningssällskapets direktör är självskrivna ledamöter. I alla lantbruksnämnder är länets landshövding f. n. ordförande. Även annan representant för länsstyrelsen äger närvara vid nämndens sammanträden. Också länsjägmästaren, överlantmätaren och representant för annan länsmyndighet får närvara, när ärende behandlas som rör hans arbetsområde.

Inom varje lantbruksnämnd skall normalt finnas två delegationer, en för yttre och en för inre rationalisering. Lantbruksdirektören och direktören för hushållningssällskapet är självskrivna ledamöter i yttre resp. inre delegationen. I plenum handläggs flertalet ärenden rörande yttre rationali-

sering och andra viktiga ärenden. Övriga ärenden avgörs av delegation eller i vissa fall av lantbruksdirektör, konsulent eller kamrerare.

Nämndens fältarbete är uppdelat på en yttre och en inre avdelning, som vardera förestås av en konsulent. Totalt finns vid lantbruksnämnderna ca 620 befattningshavare, varav omkring 130 med akademisk examen. För sina lokala kontakter med jordbrukarna utser nämnderna ortsombud.

Lantbruksnämnd skall uppmärksam följa lantbrukets tillstånd och utveckling och själv vidtaga eller hos lantbruksstyrelsen göra framställning om erforderliga åtgärder.

För att fullgöra dessa uppgifter utför nämnderna översiktliga utredningar och planeringar. Dessa syftar till att översiktligt kartlägga rådande förhållanden och utvecklingstendenser rörande bl. a. produktionsunderlaget i mark, brukningsenheter, befolkning och arbetskraft i jord- och skogsbruk. Utredningarna ger underlag för handlingsprogram och konkreta rationaliseringsinsatser. Som ett led i nämndernas uppgift att ta initiativ till olika åtgärder för att förbättra fastighetsstrukturen inom jordbruk och skogsbruk genomför de individualplanering, dvs. förslag till sådana åtgärder inom ett relativt begränsat område. För att kunna stå jordbrukarna till tjänst med tekniska planer för investeringar i jord och byggnader bedriver nämnderna även projekteringsverksamhet. I första hand för att bedöma lönsamheten av de fastighetsköp och de investeringar i jord eller byggnader, vartill statligt stöd söks, utförs ekonomiska kalkyler.

Som ett hjälpmedel i rationaliseringsverksamheten bedriver lantbruksnämnderna rådgivning och upplysning. Detta sker dels individuellt, dels genom kurser som ofta ordnas i samarbete med hushållningssällskapen.

Nämnderna bereder årligen ca 370 ärenden enligt 1925 års bolagsförbudslag, som avgörs av Kungl. Maj:t eller i vissa fall av länsstyrelse. Vidare handlägger nämnderna i första instans årligen ca 6 500 ärenden enligt 1955 års jordförvärvslag samt ärenden enligt 1947 års lag om uppsikt å jordbruk.

Lantbruksnämnderna har ett generellt bemyndigande att med anlitande av en särskild kapitalfond, jordfonden, köpa och sälja fast egendom för rationaliseringsändamål. Den inköpta marken skall i princip snarast överlåtas till jordbrukare som är i behov av tillskotts jord. Det har emellertid visat sig lämpligt att genom markinköp skapa en viss rationaliseringsreserv. I medeltal stannar de inköpta fastigheterna kvar i nämndernas ägo i drygt två år.

Även strukturrationalisering, som avser att främja såväl storleksrationalisering som omarrondering av skogsmark för alla skogsägarekategorier, ingår i nämndernas verksamhet. De beviljar statligt ekonomiskt stöd till yttre och inre rationalisering samt till förvärv av jordbruk och inventarier.

Nämnderna svarar närmast för handläggningen av ärenden rörande de lägenheter på kronomark i Norrlands fjälltrakter, som står under lant-

bruksstyrelsens förvaltning. Den del av det särskilda stödet till mindre jordbruk, som utgår i form av arealtillägg och övergångsbidrag, administreras av lantbruksnämnderna. Nämnderna tar vidare mot ansökningar om ersättning och behovsprövade bidrag vid skördekada samt kontrollerar riktigheten av lämnade uppgifter.

Hushållningssällskapen. Flertalet hushållningssällskap inrättades i början av 1800-talet. Under 1800-talets senare del kom verksamheten att spännas över ett brett register inom jordbruk, skogsbruk, fiske, hemvård m. m. Efter hand avskildes den skogliga verksamheten, huvuddelen av veterinärverksamheten, mejerikonsulentverksamheten och egnahemsverksamheten. Den inre rationaliseringen överfördes år 1948 till lantbruksnämnderna. Hushållningssällskapen behöll dock sin karaktär av regionala, statsunderstödda sammanslutningar men deras självbestämmanderätt inskränktes och det allmännas insyn i och inflytande över verksamheten ökades. Ytterligare ett steg i samma riktning togs år 1961, från vilket år Kungl. Maj:t eller lantbruksstyrelsen tillsätter direktörs- och konsulentbefattningar.

Hushållningssällskapens organisation regleras i första hand av stadgar som fastställs av Kungl. Maj:t. Stadgarna skall stå i huvudsaklig överensstämmelse med kungörelsen den 10 juli 1947 (nr 394) med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation. Vissa bestämmelser om sällskapens organisation finns i kungörelsen den 1 december 1961 (nr 620) om statsbidrag till hushållningssällskapsorganisationen, m. m.

Sällskapens verksamhetsområde omfattar ett län. Dock är Älvsborgs län uppdelat på två sällskap. Varje kommunalt röstberättigad äger mot erläggande av årlig avgift vinna inträde i hushållningssällskap. Antalet medlemmar uppgick vid 1963 års utgång till 145 500.

Hushållningssällskapets beslutanderätt skall, i den mån den ej tillkommer förvaltningsutskottet (styrelsen), utövas av lantbruksombud jämte förvaltningsutskottets ledamöter. Val av lantbruksombud sker i stort sett efter samma regler som gäller vid allmänna val. Kungl. Maj:t utser sällskapets ordförande, som även är ordförande i förvaltningsutskottet. Det senare består av elva ledamöter. Sällskapets direktör och lantbruksdirektören är självskrivna ledamöter, medan fyra utses av hushållningssällskapet och fyra av landstinget.

Vid sällskapen finns 376 personalförtecknade tjänstemän som helt avlönas med statsmedel. Övrig fast personal, som den 31 december 1963 uppgick till omkring 800, avlönas med anlåtande av från statligt eller annat håll särskilt anvisade medel, taxeinkomster eller andra inkomster av verksamheten eller medel från sällskapens fonder. Främst under växtodlingssäsongen finns ett betydande antal tillfälligt anställda.

Flertalet sällskap disponerar försöks-, kurs- eller demonstrationsgårdar.

Dessutom är vissa sällskap huvudmän för lantbruks- och lantbruksskolor, kemiska stationer och frökontrollanstalter.

Hushållningssällskapens verksamhet omfattar främjande av jordbruk och därtill hörande binärningar samt fiske, hemslöjd och hemvård. Sällskapens huvuduppgift är att sprida kunskaper på driftsrationaliseringens område. Detta sker främst genom en omfattande rådgivnings-, upplysnings- och kursverksamhet, varvid används såväl individuell rådgivning som grupp- och massmetoder.

Till grund för insatserna i fråga om växtodlingen ligger i stor utsträckning fältförsök och markkarteringsverksamhet. Verksamheten på maskinområdet har utvecklats starkt i samband med den snabba mekaniseringen av jordbruket och rör numera allt mer frågor, som hänger samman med inomgårdsarbetenas mekanisering. På husdjursskötselns område sysslar sällskapen med frågor rörande avel och produktionskontroll samt djurens utfodring och vård. Den veterinära verksamheten avser främst svinhälso- och juverhälsokontroll. Vid tolv sällskap finns veterinärbakteriologiska laboratorier som används för undersökningar i anslutning till verksamheten. Under senare år har sällskapens befattning med jordbruksekonomiska frågor kraftigt vidgats. På jordbruksstatistikens område har sällskapen en rad uppgifter, av vilka fältarbetet med de s. k. provyteundersökningarna är mest arbetskrävande.

Inom trädgårdsskötseln främjar sällskapen den yrkesmässiga odlingen men lämnar också biträde i frågor rörande prydnadsträdgårdar m. m. Sällskapens uppgifter inom fisket rör såväl yrkesfiske som fritidsfiske. Inom hemvården förekommer en betydande kursverksamhet.

Grunden för hushållningssällskapens finansiering är statliga medel, som ställs till förfogande dels genom anslag över budgeten dels genom statliga myndigheter såsom ersättning för utförda uppdrag. Sällskapen har, såsom framgår av följande tabell, även betydande taxeinkomster.

Sammanställning av hushållningssällskapens inkomster

Inkomst	Belopp 1000-tal kr.		Procent	
	1962	1963	1962	1963
1. Statliga anslag till den egentliga verksamheten	18 889	20 155	50,2	48,2
2. Dito för bidragsförmedling	3 002	2 328	8,0	5,6
3. Landstingsanslag	995	1 265	2,6	3,0
4. Räntor och fondmedel	1 684	2 467	4,5	5,9
5. Avkastning från fastigheter	1 191	1 052	3,2	2,5
6. Ledamotsavgifter	776	795	2,1	1,9
7. Förrättningsavgifter o. d.	9 827	11 316	26,1	27,0
8. Övriga inkomster	1 233	2 465	3,3	5,9
Summa	37 597	41 843	100,0	100,0

Hushållningssällskapens nettotillgångar uppgår till inemot 50 milj. kr. Större delen härav är placerad i jordbruks- och stadsfastigheter. Därtill kommer av sällskapen förvaltade fonder vilkas sammanlagda behållning utgör drygt 18 milj. kr.

Som centralt samarbets- och serviceorgan har sällskapen bildat *Hushållningssällskapens Förbund*.

Skogsstyrelsen. Genom beslut av 1941 års riksdag (prop. 1941:94, JoU 31, rskr 220) inrättades skogsstyrelsen. Enligt instruktionen den 28 juni 1962 (nr 427) för skogsstyrelsen skall denna leda de statliga åtgärderna för att främja det enskilda skogsbruket, vara centralmyndighet för den skogliga yrkesutbildningen samt leda och samordna skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

Skogsstyrelsen består av en generaldirektör och chef samt fem av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter. Inom styrelsen finns två skogsbyråer, en administrativ byrå samt en fristående avdelning för yrkesutbildning. En avdelning för virkesmätningssärenden och skoglig statistik ingår i första skogsbyrån. Till styrelsen är knutna två rådgivande nämnder, nämligen nämnden för skoglig flygbildteknik samt samarbetsnämnden för skoglig växtförädling och genetik.

Styrelsens plenum utgörs av generaldirektören och övriga ledamöter. I plenum avgörs ärenden av större vikt. Vid behandling i plenum av ärenden, som rör domänstyrelsens, lantbruksstyrelsens eller lantmäteristyrelsens verksamhetsområde äger chefen för den berörda myndigheten närvara.

Skogsvårdsstyrelserna. I samband med att en skogsvårdslagstiftning för hela landet infördes år 1903 inrättades skogsvårdsstyrelser i de flesta länen. Styrelserna skulle inom ramen för sina ekonomiska resurser arbeta för den enskilda skogshushållningens främjande. Verksamheten, som anpassades efter de lokala förhållandena, ökade förhållandevis snabbt. 1960 års riksdag (prop. 1960:106, BevJoU 1, rskr 326) beslöt om vissa ändringar i skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet. Genom nya regler i fråga om styrelsernas sammansättning och personalorganisation samt besvärsrätt ändrades deras förvaltningsrättsliga ställning så att den i stort sett blev samma som för statliga länsorgan.

Skogsvårdsstyrelsernas organisation regleras genom förordningen den 3 juni 1960 (nr 267) angående skogsvårdsstyrelser och genom reglementet den 3 juni 1960 (nr 322) för skogsvårdsstyrelserna. I varje län finns en skogsvårdsstyrelse, som utgörs av sju ledamöter. Kungl. Maj:t utser tre, däribland ordföranden, och landstinget tre, varjämte länsjägmästaren är självskriven ledamot. Landshövdingen och landssekreteraren eller annan representant för länsstyrelsen äger närvara vid dess sammanträden. Vid handläggning av frågor av större vikt, som rör annan länsmyndighets arbetsom-

råde, skall representant för myndigheten beredas tillfälle deltaga i styrelsens överläggningar.

För varje skogsvårdsstyrelse finns en av Kungl. Maj:t fastställd organisationsplan, som i regel förutsätter sektionsindelning för skilda slag av ärendegrupper. Antalet sektioner växlar mellan olika län. Inom skogsvårdssektionerna är arbetet uppdelat på ett antal geografiskt avgränsade distrikt, vart och ett under ledning av en skogsvårdskonsulent.

Hos skogsvårdsstyrelserna finns ca 815 personalförtecknade tjänster. Härutöver får skogsvårdsstyrelserna i mån av behov och tillgång på medel anställa annan personal. Sammanlagt omfattar skogsvårdsstyrelseorganisationen f. n. ca 1 430 tjänstemän, varav i runda tal 150 har högskoleutbildning och 900 har lägre skoglig utbildning. Härjämte finns ca 1 000 skogsförmän, varav omkring 300 är i huvudsak heltidsanställda. Förmännen och den stora grupp arbetarpersonal, som är knuten till styrelsernas plantskolor m. m., är anställda enligt kollektivavtal.

Skogsvårdsstyrelserna skall främja och stödja den enskilda skogshushållningen samt verka för att skogsvårdsarbetet i de enskilda skogarna bedrivs på ett planmässigt sätt. I viss utsträckning rör verksamheten alla skogsägarekategorier. Den skogligen yrkesutbildningen tjänar således i stort sett hela skogsbruket. Övervakandet av skogslagarnas efterlevnad, skogsvägsplaneringen samt regional utredningsverksamhet rör privatägda skogar, bolagsskogar och allmänningsskogar. Styrelsernas frö- och plantanskaffning tjänar förutom privatskogsbruket i växlande omfattning även bolags- och allmänningsskogar. Den enskilda rådgivningen och biträdesverksamheten är dock nästan helt begränsad till de privatägda skogarna.

Rådgivnings- och upplysningsverksamheten tar tillsammans med utbildningsverksamheten f. n. i anspråk ungefär 25 % av arbetsinsatsen. Verksamheten bedrivs i form av allmän skogsupplysning, enskild rådgivning, grupprådgivning, yrkesorientering samt förberedande och egentlig yrkesutbildning. Praktisk yrkesorientering och förberedande yrkesutbildning ges under medverkan av skogsvårdsstyrelserna i de allmänna skolorna och i ungdomsorganisationernas klubbverksamhet. Den egentliga skogligen yrkesutbildningen bedriver skogsvårdsstyrelserna vid omkring 35 fasta undervisningsanstalter, nämligen skogsbruksskolor och kursgårdar, och i form av rörlig kursverksamhet. Utbildningen är i stort sett uppdelad på grundutbildning, vidareutbildning och förmansutbildning. I grundutbildningen deltog läsåret 1963/64 omkring 1 000 elever.

Skogsvårdsstyrelsernas medverkan i beståndsvård och avverkning består av allmän rådgivning och upplysning, av anvisningar för hur avverkningarna skall bedrivas samt av arbetsledning vid utsynning av skog och vid röjningsgallring i ungskog. För denna verksamhetsgren går åt 35—45 % av arbetsinsatsen. Omkring en tredjedel av privatskogarnas avverkning stämplas av skogsvårdsstyrelserna. Styrelserna skall också handha återväxtfrågorna och

svara för att det finns tillräcklig tillgång på skogsfrö och skogsplantor. Frö- och plantanskaffningen bedrivs under fullt affärsmässiga former. Omslutningen är ca 15 milj. kr. per år. När det gäller återväxtarbetena i fält medverkar styrelserna bl. a. genom en brett upplagd propaganda, genom rådgivning till enskilda skogsägare samt ibland genom direkt arbetsledning. Återväxtarbetena kräver 20 % av skogsvårdsstyrelsernas hela arbetsinsats.

Styrelserna utför vägnätsplaneringar för skogsvägar inom större områden och projekterar praktiskt taget alla skogsvägföretag. Ca 4 % av arbetsinsatsen ägnas åt dessa frågor. Uppgifterna med skogsbruksplanläggning och skogsvärdering har ökat under senare år och är av ungefär samma storlek som skogsvägverksamheten.

Skogsvårdsstyrelserna övervakar att skogsvårdslagens avverknings- och återväxtregler följs. Uppgifterna härmed samt med viss annan lagövervakning tar i anspråk ca 5 % av arbetsinsatsen.

Gällande system för skogsvårdsstyrelsernas finansiering skiljer på skogsvårdsstyrelsernas offentliga uppgifter, för vilka staten skall bestrida kostnaderna, och deras serviceuppgifter som skogsägarna helt skall betala. Frö- och plantproduktionen drivs fristående från den övriga verksamheten efter fullt affärsmässiga grunder. De offentliga uppgifternas del av antalet förrättningsdagar uppgår till ca 30 %. Hur styrelsernas inkomster fördelar sig framgår av följande tabell.

Sammanställning av skogsvårdsstyrelsernas inkomster

Inkomstpost	Belopp milj. kr.		Procent	
	1962/63	1963/64	1962/63	1963/64
Statsanslag	29,5	41,5	35	40
Anslag från landsting m. fl.	3,0	2,5	4	2
Förrättningsavgifter m. m.	49,5	58,5	59	57
Upptagna lån	1,5	0,5	2	1
Summa	83,5	103,0	100	100

Skogsvårdsstyrelsernas nettotillgångar uppgår till ca 49 milj. kr., varav 26 milj. kr. avser anläggningar och lager för frö- och plantverksamheten. Återstoden är till mycket stor del placerad i skolbyggnader och övnings-skogar.

Såsom ett discussionsforum för frågor av gemensamt intresse för skogsvårdsstyrelserna fungerar *Skogsvårdsstyrelsernas Förbund*.

Lantmäteriväsendet. Lantmäteriväsendets organisation och verksamhet regleras i instruktionen den 28 oktober 1960 (nr 596) för lantmäteristyrelsen och lantmäteristaten. Lantmäteriet är organiserat i tre led, nämligen

lantmäteristyrelsen, överlantmätare med länslantmäterikontor samt lantmäteriets förrättningsorganisation, bestående av distriktsenheter och specialenheter. Vid sidan av det statliga lantmäteriväsendet finns för motsvarande verksamhet i städer och vissa stadsliknande samhällen ett kommunalt mättnings- och fastighetsregisterväsende.

Arbetsuppgifterna utgörs av fastighetsbildning för skilda ändamål, fastighetsredovisning, kartläggning m. m., i huvudsak på landsbygden. På jordbrukets och skogsbrukets område har lantmäteriet under senare år i stor omfattning medverkat i strukturrationaliseringen. Lantmäteriets uppgifter på jord- och skogsbruksområdet utgör 25 å 30 % av hela dess verksamhet.

Lantmäteristyrelsen utövar den centrala ledningen av lantmäteriväsendet samt övar tillsyn över jordregistret. Styrelsen har även överinseendet över mättningsväsendet i rikets städer och köpingar. Styrelsen utgörs av en generaldirektör och chef samt, såsom ledamöter, fyra överingenjörer, vilka förestår var sin byrå, nämligen administrativa byrån, landsbygdsbyrån, stadsbyrån och utredningsbyrån.

I varje län finns ett länslantmäterikontor som förestås av en överlantmätare. Överlantmätaren har samordnande och ledande funktioner och har i förrättningsproceduren uppgiften att granska och fastställa lantmäteriförrättningar. Arbetet på länslantmäterikontoren omfattar uppgifter i samband med det legala förrättningsförfarandet, medverkan i arbetet inom länsförvaltningen, förvaltningsmässiga och andra administrativa uppgifter inom lantmäteriorganisationen samt serviceuppgifter.

Huvuddelen av lantmäteriverksamheten bedrivs inom förrättningsorganisationen. Lantmäteridistriktet, som till antalet är 110, har enligt jorddelningslagen att ombesörja all slags förrättningsverksamhet. Denna är av judiciell art och överinstanserna utgörs därför av domstolar (ägodelningsrätt, hovrätt, högsta domstolen). I mån av behov och tillgång på personal har lantmäteristyrelsen möjlighet att vid sidan av distriktet inrätta särskilda specialenheter med uppgift att omhändera vissa större uppgifter eller uppgifter av speciellt slag inom visst område. Specialenheterna bildas främst för att verkställa sådana av enskilda och lantbruksnämnder aktualiserade lantmäteriförrättningar med anknytning till den yttre rationaliseringen, som inte utan nämnvärd väntetid kan utföras av lantmäteripersonal inom vederbörande distrikt. F. n. finns 37 specialenheter.

Antalet befattningshavare i lantmäteriet uppgår till ca 1 900.

Statens jordbruksnämnd. 1947 års riksdag fattade principbeslut om att ett särskilt centralt organ, statens jordbruksnämnd, skulle svara för den prisreglerande verksamheten på jordbrukets område. Nämnden, som inrättades den 1 juli 1950 genom omorganisation av statens livsmedelskommission, svarar också för den prisreglerande verksamheten på fiskets område och för vissa beredskapsuppgifter i fråga om livsmedelsförsörjningen.

Jordbruksnämnden består av en generaldirektör och fem av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Av dessa kommer två från jordbrukets organisationer, två från den kooperativa och enskilda handeln samt en från den största lön-tagarorganisationen.

Nämndens kansli består enligt instruktionen den 15 juni 1956 (nr 376) för statens jordbruksnämnd av fem byråer, nämligen animaliebyrån med en fisksektion och en fettvarusektion, vegetabiliebyrån, administrativa byrån med en beredskapssektion och en kanslisektion, utredningsbyrån med en statistiksektion samt utrikeshandelsbyrån. Med hänsyn till uppgifterna inom totalförsvaret har hos nämnden placerats en militärassistent. Antalet anställda utgör omkring 150 personer.

Till nämnden är knuten dels en expertdelegation för att handha kalkyler-na över jordbrukets intäkter och kostnader, kalkylsakkunniga, dels ett råd för prisregleringsfrågor på fiskets område, dels också sedan år 1963 en konsumentdelegation. Denna har till uppgift bl. a. att till nämnden framföra synpunkter och önskemål med särskild hänsyn till förbrukarsidans intres-sen.

Jordbruksnämnden i plenum deltar i alla viktigare förhandlingar och överläggningar i ärenden som rör nämndens verksamhet. Ärenden, som ej är pleniären, avgörs av generaldirektören eller tjänsteman. Vid behand-ling i plenum av ärende, som berör lantbruksstyrelsens eller fiskeristyrel-sens verksamhetsområde, äger chefen för den berörda myndigheten närvara. Det åligger jordbruksnämnden att samråda med näringslivets organisatio-ner och att lämna inhemska och utländska myndigheter meddelande i frå-ger, som faller inom nämndens verksamhetsområde.

Övriga organ. *Lantbrukets yrkesskolor* utgörs av lantbruks-, trädgårds- och lanthushållsskolor. I varje län finns i princip en regional skolstyrelse som är gemensam för länets nu ifrågakvarande skolor. I styrelsen ingår fyra av skolornas huvudmän utsedda ledamöter samt en representant för var-dera hushållningssällskapet, skogsvårdstyrelsen och länskolnämnden. Vida-re äger lantbruksnämndens direktör rätt att delta i skolstyrelsens överlägg-ningar. De statliga skolorna, Alnarpsinstitutet och trädgårdsskolan i Norr-köping, har särskilda styrelser.

Av de 50 lantbruksskolor, som f. n. finns, är landstingen lokal huvudman för 38, medan bl. a. hushållningssällskap och stiftelser är huvudman för öv-riga. Vid lantbruksskolorna anordnas förberedande yrkesutbildning, grund-läggande yrkesutbildning samt vidareutbildning, dels i form av specialkur-ser, dels i form av allsidig utbildning av blivande driftsledare. I den grund-läggande utbildningen deltog under läsåret 1963/64 1 770 elever.

Lantbrukshögskolan svarar vid sidan av forskning och undervisning för den hela landet omfattande jordbruksförsöksverksamheten. Hushållnings-sällskapen medverkar mot ersättning i det praktiska utförandet av försö-

ken. En vid högskolan år 1961 inrättad arbetsenhet, benämnd specialrådgivningen, har huvudsakligen till uppgift att vara kontaktorgan mellan forskningen och den allmänna rådgivningsverksamheten på jordbrukets område.

För kontakterna mellan *skogshögskolan* och de administrativa organen finns inte någon särskild organisation. I anslutning till forskningen bedriver högskolan praktisk försöksverksamhet, vari skogsvårdsstyrelserna medverkar.

På det veterinära området bedriver såväl *veterinärhögskolan* som *statens veterinärmedicinska anstalt* upplysningsverksamhet, som riktar sig till veterinärer, rådgivare vid hushållningssällskapen och jordbrukare. *Veterinärstyrelsen* har bl. a. överinseendet över hushållningssällskapens veterinära verksamhet.

I *statens centrala frökontrollanstalts* verksamhet med kontroll av utsädesodlingar medverkar hushållningssällskapen. Därjämte är tre hushållningssällskap huvudmän för lokala frökontrollanstalter. *Statens växtskyddsanstalt* lämnar genom en särskild upplysningsavdelning råd och upplysning inom växtskyddsområdet. Bl. a. anordnas kurser för hushållningssällskapens rådgivare.

Statens lantbrukskemiska kontrollanstalt och kemiska analyslaboratoriet vid lantbrukshögskolan skall enligt riksdagsbeslut sammanföras till en institution benämnd *statens lantbrukskemiska laboratorium*. Vid sidan av de statliga organen finns f. n. fem lokala lantbrukskemiska kontrollstationer under huvudmannaskap av hushållningssällskap.

III. Jordbruksutredningens förslag

Analys av den nuvarande organisationen. Såsom framgår av beskrivningen i det föregående svarar hushållningssällskap, lantbruksnämnder, lantmäteri och skogsvårdsstyrelser för de statliga rationaliseringsinsatserna på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens områden. Dessa organ understöds centralt av lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen och lantmäteristyrelsen. Redan i utredningens direktiv anfördes att den nuvarande organisationen på nämnda områden var alltför splittrad. Utredningen har därför inledningsvis sökt analysera lämpligheten av den nuvarande uppdelningen av rationaliseringsverksamheten i olika grenar samt av den därpå grundade organisationsutformningen på länsplanet.

Vid omorganisationen år 1948, då den nuvarande arbetsfördelningen mellan organen fastställdes, skilde man på tre olika rationaliseringsgrenar, nämligen yttre rationalisering, inre rationalisering och driftsrationalisering. Med yttre rationalisering avsågs sådana åtgärder, som syftade till att öka brukningsenheters storlek eller förbättra arronderingen. Till inre rationalisering hänfördes sådana åtgärder av mer permanent art i fråga om

jord och byggnader m. m., som hade till ändamål att förbättra produktions- och driftsförhållandena på befintliga eller planerade brukningsenheter. I åtgärder för driftsrationalisering innefattades sådana åtgärder för förbättring av driftsresultatet på en till storlek och gränser given brukningsenhet, vilka inte mer permanent berörde brukningsenhetens jord eller byggnader.

Denna uppdelning torde enligt utredningen ha varit av värde såsom underlag för det statliga rationaliseringsprogrammets uppbyggnad och för den inbördes avvägningen mellan de olika rationaliseringsinsatserna. Samtidigt har emellertid uppdelningen varit en källa till missförstånd och vid upprepade tillfällen kritiserats. Utredningen redovisar, att de olika rationaliseringsgrenarna delvis griper in i varandra, men påpekar att det också finns uppgifter som inte klart kan hänföras till någon speciell gren. Exempel härpå är verksamheten på företagsekonomins område samt markanvändningsfrågor.

De nuvarande organens befattning med rationaliseringsgrenarna grundar sig på den fördelning, som skedde år 1948 och som innebär att lantbruksnämnderna handhar den yttre och inre rationaliseringen samt hushållningssällskapen driftsrationaliseringen på jordbrukets område. Skogsårdsstyrelserna sköter den speciella skogliga rationaliseringen. Lantmäteriet medverkar i den yttre rationaliseringen i fråga om ändring av fastighetsindelningen.

I det stora hela har dessa riktlinjer för arbetsfördelningen också följts i praktiken. Redan i definitionen av rationaliseringsgrenarna föreligger dock vissa oklarheter samt risk för att åtgärder, som nära hör samman, förs till olika grenar. Uppspaltningen av sådana åtgärder på olika myndigheter måste ur effektivitetssynpunkt anses olämplig och för näringsutövarna verka förvirrande. Ärenden av enkel beskaffenhet och om vilka ingen tvekan behöver råda beträffande lönsamhet och allmän lämplighet går som regel lätt att hänföra till en bestämd rationaliseringsgren och ett bestämt organs verksamhetsfält. Med de många handlingsalternativ beträffande produktions omfattning, inriktning och intensitet, som numera finns att välja mellan, blir emellertid den enskilde näringsutövaren vid många och kanske just vid de för hans ekonomi mest avgörande tillfällena föga hjälpt av en isolerad, ensidig studie eller plan inom blott ett rationaliseringsavsnitt. Detta kan leda till att bättre möjligheter inom annan sektor av företaget förbises eller försummas. I praktiken har också svårigheterna att frikoppla de skilda rationaliseringsgrenarna från varandra efter hand blivit uppenbara, vilket lett till en av statsmakterna påbjuden närmare samverkan mellan rationaliseringsorganen.

Utredningen finner att en mera strikt uppdelning av organens arbete med utgångspunkt från rationaliseringsuppgifternas nuvarande gruppering skulle vara svår att göra fullt logisk och än svårare att tillämpa. En sådan

sträng åtskillnad mellan de olika slagen av rationaliseringsåtgärder skulle dessutom enligt utredningen vara till mera hinder än hjälp i verksamheten. Samarbetsformerna mellan organen skulle sannolikt kunna utvecklas och förbättras men knappast dithän att de ger garanti för ett fullgott resultat. Utredningen drar den slutsatsen att en indelning i skilda rationaliseringsgrenar inte lämpligen kan utnyttjas som underlag för den fortsatta diskussionen om den framtida rationaliseringsorganisationen.

Utredningen överväger vidare den nuvarande organisationens lämplighet ur andra synpunkter. Därvid begränsar sig utredningen till att beröra följande frågor, som bör uppmärksammas, när den framtida organisationen på området utformas.

1. Även om jordbruket i Sverige i stort sett kan uppvisa samma produktivförbättring som i andra högt utvecklade länder, har dock de produktionstekniska förbättringarna varit mindre framträdande under senare år. Detta torde delvis bero på att realvärdet av de statliga insatserna på driftsrationaliseringens område varit i det närmaste oförändrat under 1950-talet. Sålunda är antalet rådgivare per arealenhet åker betydligt lägre i Sverige än i Danmark och Nederländerna.

2. På flera håll i utlandet har man sökt analysera rationaliseringsverksamhetens arbetsformer m. m. i syfte att bättre kunna utnyttja insatta resurser. Med hänsyn till de avsevärda belopp, som i vårt land satsas på jordbrukets upprustning, är det forsknings- och utvecklingsarbete som vi bedriver på metodikområdet alldeles otillräckligt.

3. Det material, som på rådgivningsområdet kommit fram i andra länder, skulle kunna i högre grad än som skett omsättas till svenska förhållanden. Bland de mest uppmärksammade utländska erfarenheterna är att en god kontakt mellan rationaliseringsorganen och näringsutövarna är av utslagsgivande betydelse för ett effektivt utnyttjande av de insatta resurserna. När man därför i andra länder stärkt samarbetet mellan rationaliseringsorganen och näringen, har man sökt sig fram längs två parallella vägar, nämligen dels genom att anpassa organisationen så att näringsutövarna knyts närmare till densamma, dels genom att utveckla sådan arbetsmetodik att näringsutövarna engageras i organens verksamhet. Även om det på detta område föreligger skillnader mellan de olika svenska organen, kan inget av dessa sägas ha kommit långt i fråga om att engagera yrkesutövarna för medverkan vid spridandet av kunskap.

4. De gjorda effektivitetsanalyserna har visat att påtagliga svårigheter föreligger att någorlunda snabbt få nya rön från forskning och försök tillämpade i praktiken. Ett väsentligt gap föreligger sålunda mellan känd och tillämpad teknik. De brister i fråga om kunskapsförmedling, som detta tyder på, kan bero dels på att ett stort antal vetenskapliga institutioner utgör primärkällor för nytt vetande, dels på att den regionala rationaliseringsorganisationen är alltför splittrad.

5. Hittills har varje organs verksamhet omspönt endast en del av hela rationaliseringsfältet. Uppdelningen av verksamheten på olika rationaliseringsgrenar gör att ett organs insatser inom dess avsnitt kunnat vara berättigade sett ur begränsad synvinkel men kan ha inneburit att ett bättre alternativ inom en annan sektor försenats eller rent av omöjliggjorts. Det är också så att jord- och skogsbruksföretagen av i dag ofta ger en bild av en disharmonisk produktionsapparat, där insatserna inom olika sektorer av företaget är dåligt avvägda. Även om orsakerna härtill är många, kan man inte frigöra sig från tanken att förhållandet att flera organ var för sig medverkar till att utforma olika delar av företaget knappast är ägnat att ge företaget önskvärd balans i resursfördelningen.

Framtida verksamhet. Avgörande för hur den framtida organisationen skall byggas upp är arten och mängden av arbetsuppgifter. Även den arbetsmetodik, som tillämpas, är av betydelse i sammanhanget. Utredningen utgår från att nuvarande *arbetsuppgifter* i huvudsak kommer att kvarstå. I den mån nya sådana tillkommer eller tyngdpunkten i den nuvarande verksamheten förskjuts i den ena eller andra riktningen som en följd av utredningens kommande förslag och därpå grundade beslut om den framtida jordbrukspolitiken, torde hänsyn få tas härtill vid den slutliga utformningen av organisationen.

Även om den prisreglerande verksamheten intar en mycket viktig plats i den statliga jordbrukspolitiken, bereder den med hänsyn till sin begränsade administrativa apparat inte några större problem ur organisationsynpunkt.

I fråga om jordbrukets rationalisering och den därmed mer eller mindre intimt sammanvävda verksamheten av motsvarande slag på skogsbrukets och trädgårdsnäringens områden framhåller utredningen att översiktlig planering framdeles torde bli en uppgift av betydelse för allt flera områden. Den initiativverksamhet beträffande olika effektiviseringsstödjande åtgärder från samhällets sida, som kommer att åvila rationaliseringsorganisationen, måste byggas på en ingående kunskap om resp. områdes produktionsförutsättningar, avsättningsförhållanden och arbetskraftssituation liksom om utvecklingstendenser inte bara inom jordbruk utan också beträffande landsbygdsförhållanden i övrigt.

Goda yrkeskunskaper hos de inom jord- och skogsbruk verksamma är ett grundvillkor för framgång i rationaliseringsverksamheten. Allt eftersom större kapital- och markresurser knyts till företagen ökar behovet härav. I första hand erfordras en grundläggande yrkesutbildning. Det som brister i grundutbildning får kompletteras genom upplysnings- och rådgivningsverksamheten.

I framtiden torde det bli än mer viktigt än hittills att uppbyggandet av rationella lantbruksföretag och den successiva anpassningen av företagens

produktionsformer baseras på ekonomiska bedömningar av skilda handlingsalternativ. En företagsekonomisk planering, som omspannar företagets samtliga grenar, måste göras. Ofta bör den få utmynna i ett handlingsprogram, där ordningsföljden av olika steg i förbättringsarbetet avvägts med hänsyn till kapitaltillgång m. m.

För att bl. a. i samband med strukturrationalisering få fram konkreta förslag för överväganden om företagsutformningen inom begränsade områden erfordras även viss planering, s. k. individualplanering. Med utgångspunkt från bedömningar rörande lämplig markanvändning, befintliga anläggningar m. m. bör med stöd av företagsekonomiska beräkningar göras alternativa förslag till uppbyggandet av bestående brukningsenheter. Genom finansieringsstöd i olika former kan rationaliseringsorganen möjliggöra eller stimulera till de ofta stora investeringar som erfordras vid sådant uppbyggande. Med hänsyn till det ökande kapitalbehovet inom jord- och skogsbruket och då en god kapitalförsörjning är en förutsättning för framgång i rationaliseringsarbetet torde finansieringsstödjande åtgärder framdeles få en ökad omfattning. Köp och försäljning av mark har visat sig vara det mest verksamma medlet från det allmännas sida, då det gällt att åstadkomma strukturförbättringar. Det f. n. starkt ökande utbudet av fastigheter och en i samband därmed väntad ytterligare ökad takt i strukturomvandlingen pekar mot ett vidgat utrymme för denna inköps- och försäljningsverksamhet. I vissa avseenden, t. ex. i fråga om markförvärv och skogsvård, är samhällets intresse för jord- och skogsbrukets rationalisering så framträdande att det ansetts erforderligt att reglera spörsmålen i lag. Lagtillämpning blir därigenom en viktig del av rationaliseringsorganens uppgifter.

Som komplement till övriga insatser erfordras på vissa arbetsavsnitt insatser från rationaliseringsorganens sida i form av serviceverksamhet såsom projektering, uppgörande av planer och kalkyler, laboratorietjänst i form av analyser, tillhandahållande av skogsfrö och skogsplantor etc., på vilka områden brister eljest skulle uppstå med en minskad rationaliseringstakt som följd.

Utredningen behandlar även vissa *metodikfrågor*, som bedöms vara av betydelse för den framtida organisationsutformningen i stort, och uppehåller sig därvid huvudsakligen vid rådgivningsverksamheten.

Rådgivningens former måste enligt utredningen varieras efter de förutsättningar som föreligger i de enskilda fallen beträffande ämnesområdet, mottagarna och tillgängliga resurser för rationaliseringsarbetet. Viktigt är att befintliga förutsättningar för en snabb kunskapsspridning utnyttjas. Bl. a. bör de mest aktuella frågeställningarna och problemen bearbetas, förefintliga organisationer och deras kanaler till medlemmarna utnyttjas samt föregångsmännen i bygderna anlitas i arbetets planering och såsom före-

döme vid genomförande av praktiska åtgärder. För att initiera olika rationaliseringsprocesser fordras vidare från rådgivningens sida en bred kontaktyta till näringsutövarna. Framstegstakten synes i hög grad betingas av att man parallellt utnyttjar olika framkomstvägar och kombinerar olika metoder så att dessa understöder varandra.

Grundläggande för snabb spridning av kunskaper i form av nya fakta m. m. är upplysning genom massmedia. Denna form kan i en del fall ge omedelbara resultat men är framför allt ett sätt att väcka intresse. För mera konkreta resultat erfordras grupprådgivning eller individuell rådgivning. Om personalresurserna skall räcka till, torde grupprådgivningen få bli den vanligaste vägen. Individuell rådgivning torde främst få utnyttjas vid mera omfattande planeringar, exempelvis i anslutning till någon större omläggning av produktionsinriktningen, utökning av markinnehav och större investeringar, vid vilka tillfällena risken för felinvestering eller felaktig långsiktig uppläggning av driftsformen kan vara överhängande.

Det är viktigt att kunskapsvägarna förbättras särskilt på de punkter, där nu flaskhalsar finns som fördröjer tillämpningen i praktiken av nya driftsmetoder, försöksresultat etc. Sålunda synes kontakten mellan försöks- och forskningsinstitutioner och rådgivningsorganisationen böra ytterligare förbättras och en lämplig arbetsfördelning dem emellan åstadkommas. Vidare bör eftersträvas en bättre kontakt mellan rådgivarna och näringsutövarna. Detta kan ske bl. a. genom att antalet lokalt placerade rådgivare ökas och att näringsutövarna aktivt engageras i rådgivningsverksamheten. Vidare bör massmedia — inte minst televisionen — utnyttjas i ökad utsträckning.

Den regionala organisationen. Vid övervägandena om hur den regionala rationaliseringsorganisationen bör utformas, har utredningen haft följande *allmänna utgångspunkter*.

1. De nuvarande länsorganens samtliga uppgifter skall fullgöras.
2. Den nya organisationens primära uppgift blir att effektuera de beslut som statsmakterna fattar om mål och medel i rationaliseringsverksamheten.
3. Rationaliseringsåtgärderna skall liksom hittills i främsta rummet vara en de berörda näringarnas egen verksamhet som statsmakterna genom särskilda organ och åt dessa anvisade medel stöder.
4. Organisationen skall fylla de krav på anpassningsbarhet och effektivitet som måste ställas på den från såväl näringarnas som det allmännas sida.

Analysen av den nuvarande organisationen visar att bristerna i denna till stor del beror på uppdelningen av rationaliseringsåtgärderna på olika organ. De av statsmakterna under senare år vidtagna anpassningarna av organisationen har i stor utsträckning just tagit sikte på att sammanknyta enskilda grenar till gemensamma insatser. Utredningen har frågat sig, om denna utveckling varit ändamålsenlig och om den kan tas till utgångs-

punkt för uppbyggandet av en ny organisation. Alternativt har prövats, om det i en tid med klara tendenser till mera specialiserade produktionsformer är lämpligare att särbehandla de enskilda rationaliseringsgrenarna.

Utvecklingen på det tekniska och biologiska området bildar fortfarande grundvalen för framåtskridandet och rationaliseringsverksamheten, men beträffande många spörsmål på dessa områden måste man se insatserna på de enskilda områdena i deras större sammanhang, dvs. deras återverkningar på hela företaget. Detta gäller givetvis särskilt de ekonomiska övervägandena, som inte fyller sin uppgift med mindre produktionsresursernas alternativa användning beaktas. En isolerad analys av enbart jordbrukssidan i ett kombinerat företag kan leda till helt andra slutsatser än om också skogsdelen tas med. Även om många effektiviseringsfrågor kan avgränsas till en specifik gren av rationaliseringsverksamheten och kan lösas inom dennas ram, torde det helt övervägande antalet företag inom en nära framtid komma att beröras av åtgärder av mer genomgripande slag. I det sammanhanget kan ingen rationaliseringsgren sättas främst. Alla grenar måste utnyttjas och olika effektiviseringsvägar jämbördigt prövas.

De statliga ekonomiska insatserna inom skilda rationaliseringsgrenar måste avvägas i förhållande till varandra, vilket är ägnat att ytterligare binda samman de olika åtgärderna. Detta förhållande torde också vara en anledning till att man i de flesta högt utvecklade jordbruksländer i allt större utsträckning arbetar efter organisationsformer, där de förut skilda rationaliseringsgrenarna knyts samman.

Utredningen har kommit till den slutsatsen, att det mera är sambandet mellan de olika rationaliseringsgrenarna än skillnaderna dem emellan som bör utgöra grunden för den framtida rationaliseringsorganisationens utformning. För att finna en organisationsform, som ur såväl samhällets som berörda näringars synpunkt är lämpligare än den nuvarande, har eftersträvat dels en mera samlad organisation, dels en klarare gränsdragning och förbättrad samordning mellan olika berörda organ.

Med utgångspunkt från det anförda har utredningen diskuterat en rad olika *organisationsalternativ*. Inledningsvis har övervägts, i vilken utsträckning näringsutövarna själva såsom i Danmark genom sina organisationer och med hjälp av statsbidrag skulle kunna svara för rationaliseringsverksamheten. Då detta inte torde vara möjligt beträffande sådana delar av verksamheten som strukturrationalisering och finansieringsstöd, är systemet enligt utredningen inte tänkbart för våra förhållanden. Vidare har diskuterats möjligheterna att såsom i USA anknyta rådgivningsverksamheten till högskolorna samt att föra den översiktliga planeringen och tillämpningen av jordlagstiftningen till länsstyrelserna. Intetdera har befunnits lämpligt.

Utredningen har härefter inriktat sig på att sammanföra uppgifterna med jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering till

organ, som har karaktär av allmänna institutioner och i vilka näringsutövarnas inflytande är tryggt genom lämpligt avvägd representation. Frågan om alla uppgifterna skall samlas i ett organ eller delas på två organ har övervägts. Samtidigt har särskilt behandlats frågan om lantmäteriet bör ingå i de nya organen.

På grundval av en analys av de olika arbetsuppgifterna och deras funktionella samband presenterar utredningen tre huvudalternativ, benämnda A, B och C.

Alternativ A innebär att ett organ bildas, som övertar hushållningssällskapets, lantbruksnämndens och skogsvårdsstyrelsens arbetsuppgifter. Lantmäteriet förblir fristående i sin nuvarande organisationsform men med en utbyggd samverkan med nämnda organ. Det nya organets uppgifter kommer att ha skiftande karaktär, från rent statliga insatser till arbete, som betingas av näringarnas direkta efterfrågan.

Övervägandena om arbetsuppgifternas gruppering i det nya organet har lett fram till följande organisationsförslag. Den verkställande ledningen av organet skall utövas av en chef. Ett kansli får till uppgift att handlägga ärenden som inte nödvändigtvis kräver för organets uppgifter fackutbildad personal. Omfattningen av och karaktären på de produktionstekniska frågorna motiverar att dessa uppgifter uppdelas på två särskilda enheter, en skoglig avdelning och en jordbruksavdelning. En avdelning bör inrättas för strukturfrågor och för samordning av de ekonomiska stödåtgärder som har betydelse för strukturutvecklingen. En särskild arbetsenhet förutsätts komma att sammanhålla och programmera rådgivningen, inkl. kursverksamheten. Vidare bör finnas från avdelningsindelningen fristående expertis dels för speciella och större uppgifter avseende företagsekonomisk kalkylering, dels för en framåtsyftande planering av anpassningsvägarna inom jord- och skogsbruk. En lokal organisation bör byggas ut med i distrikt verksamma fackutbildade rådgivare. Separata rådgivare för skogssidan och jordbruksidan bör finnas.

Rationaliseringsorganets kontakt med näringsutövarna skall bl. a. bygga på en medlemsorganisation efter förebild av hushållningssällskapen.

Organets styrelse bör omfatta elva ledamöter. Av dessa bör fem, däribland ordföranden, utses av Kungl. Maj:t, två av landstinget och fyra av medlemmarna. Härjämte skall organets chef alltid delta i styrelsens överläggningar men inte i omröstningar. Beslutanderätten förutsätts i stor utsträckning komma att överlåtas åt särskilda delegationer.

Alternativ B innebär att två organ för jord- och skogsbrukets rationalisering bildas, nämligen ett som handhar det allmännas insatser för strukturrationaliseringen men också innefattar hela lantmäteriets nuvarande verksamhet samt ett som övertar i huvudsak den verksamhet som hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser nu svarar för. Det förra, som be-

nämns strukturrationaliseringsorgan eller SR-organ, förutsätts vara helstalligt. Det senare, som i stor utsträckning kommer att verka genom upplysning och rådgivning och som benämns UR-organ, förutsätts få en i förhållande till staten mer fristående ställning, dock med bibehållande av ursprungsorganens officiella karaktär.

Beroende på hur avgränsningen mellan dessa båda organs arbetsområden görs, särskilt i fråga om finansieringsstöd till investeringar i mark och anläggningar samt projektering av sådana åtgärder, erhålls olika underalternativ. Av dessa redovisar utredningen två. I det ena, benämnt B 1, förs huvuddelen av investeringsfrågorna till UR-organet, medan till SR-organet knyts enbart verksamhetsavsnitt med uppgifter av övervägande offentlig-rättslig karaktär. SR-organet bildas genom att en del av lantbruksnämnden överförs till lantmäteriorganisationen. I det andra underalternativet, benämnt B 2, sammanhålls inom SR-organet i princip alla de arbetsuppgifter, som avser ändringar i den fasta egendomen. SR-organet bildas genom att lantbruksnämnd och lantmäteri sammanförs i ett organ. UR-organet blir därvid ett mer renodlat rådgivningsorgan med tyngdpunkt på driftsrationaliseringsfrågor i jordbruk, skogsbruk och trädgårdsbruk.

SR-organet i alternativ B 1 blir ett organ med tyngdpunkt på fastighetsbildning utökat med i första hand lantbruksnämndernas yttre rationaliseringsverksamhet. Verksamheten uppdelas på två huvudavdelningar, nämligen en förrättningsorganisation, som motsvarar den nuvarande fältorganisationen i lantmäteriet, och en allmän avdelning.

Ledningen av verksamheten skall ävila en chefstjänsteman. Denne får till sitt förfogande ett kansli och en utredningssektion. Förrättningsorganisationen förutsätts liksom f. n. omfatta distriktsenheter och specialenheter. Den allmänna avdelningen skall inrymma dels länslantmäterikontorets arbetsuppgifter, dels huvuddelen av organets befattning med strukturrationaliseringsfrågor, dels också vissa tekniska ärenden. Överlantmätarens funktioner skall övertas av SR-organet med chefstjänstemannen som ansvarig. Detta förutsätter att organets chef eller chefen för den allmänna avdelningen är lantmäteriutbildad med särskild kompetens på plan- och fastighetsrättsliga frågor. Besluten i strukturfrågor inom jord- och skogsbruk förutsätts ankomma på organets styrelse.

SR-organets styrelse måste ges en sammansättning, som gör den kompetent att bedöma förutom jordbruks- och skogsbruksärenden även frågor rörande markanvändning för andra ändamål än jord- och skogsbruk. Styrelsen förutsätts omfatta ordförande och tre andra av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter, två ledamöter valda av UR-organet samt, såsom självskrivna ledamöter, SR-organets och UR-organets chefer.

UR-organet i alternativ B 1 övertar huvuddelen av den med statsmedel bedrivna verksamheten för utveckling av produktionsteknik och arbetsorganisation inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsbruk, inkl. ärenden rö-

rande fasta anläggningar, samt med dessa uppgifter sammanhängande serviceverksamhet. Under organets chef skall finnas två avdelningar, en för skogs- och en för jordbruksfrågor. För service- och stabsfunktioner skall finnas ett kansli, en utredningssektion och en sektion för samordning av kursverksamhet och utbildning. I utredningssektionen skall ingå företags-ekonomisk sakkunskap. Liksom i alternativ A bör rådgivare utplaceras i distrikt.

Hushållningssällskapens medlemsförsamling bibehålls. UR-organets styrelse bör bestå av elva ledamöter. Kungl. Maj:t bör utse tre ledamöter, däribland ordföranden, landstinget två ledamöter och medlemsförsamlingen fyra ledamöter. Cheferna för UR- och SR-organen bör vara självskrivna ledamöter i styrelsen.

För att trygga samordningen mellan SR- och UR-organen i B 1-alternativet krävs mer eller mindre fast organiserat samarbete mellan olika arbetsenheter i de båda organen. Det kan gälla allmän planering, investeringsfrågor, kursverksamhet m. m.

SR-organet i alternativ B 2 skall innefatta lantbruksnämnd och lantmäteri, varvid lantmäteriets distriktsenheter skall ingå i organet med i princip oförändrad ställning. Det innebär att dessa enheter självständigt skall fullgöra sina uppgifter utan att vara underställda organets styrelse.

Chefstjänstemannen får liksom i B 1-alternativet ett kansli och en utredningssektion till sitt förfogande. Länslantmäterikontorets uppgifter övertas av ett fastighetskontor. Lantbruksnämndernas nuvarande uppgifter fördelas på två avdelningar, en för strukturrationalisering och kalkylverksamhet samt en för teknisk projektering m. m. De specialenheter, som från lantmäteriet avdelas för uppgifter inom jord- och skogsbruk, skall vara underställda organets styrelse. Övriga specialenheter avses få samma ställning som distriktsenheterna.

Beslutanderätten i organet skall utom i laga förrättningar åvila en styrelse bestående av sju ledamöter. Av styrelsens ledamöter förutsätts Kungl. Maj:t utse tre, däribland ordföranden, och UR-organet två. UR-organets chef och SR-organets chef skall vara självskrivna ledamöter.

UR-organet får i alternativ B 2 mera begränsade uppgifter än i alternativ B 1 genom att de till inre rationalisering nu hänförliga uppgifterna inordnas i SR-organet. UR-organet kommer närmast att fungera som hushållningssällskapen. Organets inre organisation blir samma som i alternativ B 1. Dess styrelse och status bör vara samma som hushållningssällskapens. Skogsnäringsenheten får dock få representation. — Liknande anordningar för samordning mellan SR- och UR-organen som i alternativ B 1 bör vidtas.

Alternativ C innebär att skogsvårdsstyrelserna förblir självständiga organ. Organisationen i övrigt anknys till de lösningar som förut angetts för A-alternativet resp. B-alternativet. Detta innebär antingen en sammanslagning av

lantbruksnämnder och hushållningssällskap (C/A-fallet) eller av lantmäteriet och del av eller hela lantbruksnämnderna (C/B-fallet).

I fråga om utformningen av organen i alternativ C hänvisas i tillämpliga delar till vad som anförts om A- och B-alternativen. Samordningen mellan skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och övrig rationaliseringsverksamhet bör ske genom att det nya rationaliseringsorganet och skogsvårdsstyrelsen får gemensam ordförande och ett antal gemensamma ledamöter. Chefstjänstemännen i resp. organ bör kallas till sammanträdena. Översiktliga utredningar av intresse för båda organen bör bedrivas i samarbete. Samråd rörande företagsplanering och kalkylering skall ske i en särskild arbetsgrupp.

Skogsvårdsorganet skall på beställning medverka i strukturrationaliseringen. I markanvändningsfrågor skall strukturorganet avgöra om mark får tas ur jordbruksproduktionen, medan skogsvårdsorganet skall avgöra om skogsodling bör ske. Rådgivnings- och upplysningsarbetet inom hela rationaliseringsområdet bör samordnas genom gemensam programmering av kursverksamheten och genom att utbildningssektionen i strukturorganet även står skogsvårdsorganet till tjänst.

Jordbruksutredningen har inte tagit ställning till de framtida *rationaliseringsorganens personalstyrka*. Antalet befattningshavare i ett genomsnittslän anges för de olika alternativen dock till följande.

A-alt.	B 1-alt.		B 2-alt.	
	SR	UR	SR	UR
130	90	120	105	105

Om skogsvårdsstyrelserna förblir fristående minskas antalet befattningshavare i A-alternativet och i UR-organet i B-alternativen med 55 å 60.

Utredningen har vid sin *bedömning av organisationsalternativen* sökt finna den organisation, som bäst fyller kraven på lämplighet ur såväl samhällets som berörda näringars synpunkt.

I *alternativ A* samlas huvuddelen av de statliga insatserna för jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering i ett organ. Utredningen har fäst särskild vikt vid att rationaliseringsorganet får en helhetsbild av företagen. Det är såväl ur den enskilda företagarens som ur samhällets synpunkt angeläget att rationaliseringsverksamheten får en företagsekonomisk inriktning. Det kan nämligen väntas att strävandena att effektivisera jordbruks- och skogsproduktionen i ökad utsträckning kommer att ta sikte på stora omställningar. Innan sådana mera omfattande åtgärder sker, är det för att bästa möjliga resultat skall nås nödvändigt att företagsekonomiskt pröva alternativa vägar. Eftersom en stor del av företagen är kombinerade jord- och skogsbruksföretag, kräver en sådan prövning att sakkunskap på jordbrukets och skogsbrukets områden samverkar. Denna samverkan fungerar bäst om sakkunskapen är samlad i ett organ.

För alternativ A talar vidare att hela rationaliseringsverksamheten får god kontakt med näringsutövarna genom en medlemsorganisation och genom lokalt placerade rådgivare. För näringsutövarna underlättas kontakten även genom att de har ett i stället för tre organ att vända sig till.

Det är vidare för samhället en fördel att kunna samla planering och programmering av verksamheten i ett organ. Detta ger underlag för samlade insatser i syfte att på begränsad tid nå väsentliga resultat i en bygd och för samordnade investeringar inom de enskilda företagen.

Mot A-alternativet har anförts att det nya organet skulle bli för stort och svårhanterligt. Det blir dock enligt utredningens uppfattning inte nämnvärt större än i B-alternativen. Vidare har ifrågasatts om sådan offentlighetsrättslig verksamhet som berör kontroversiella frågor samt hela rådgivnings- och serviceverksamheten kan förenas i ett organ. Det har också gjorts gällande att det kan vara förenat med olägenheter att det nya organet och lantmäteriet kommer att ha näraliggande uppgifter i samband med strukturrationaliseringen.

Fördelarna med *B-alternativen* hänger vad gäller strukturfrågorna samman med att fastighetsbildningen och de direkta hjälpmedlen för yttre rationalisering samlas i ett organ och under gemensam ledning. Detta bör ge bättre möjligheter än nu att välja lämpligaste sätt för att genomföra strukturrationalisering. Genom att expertis på lantmäteriets och lantbruksnämndernas verksamhetsområden förs samman i det nya strukturorganet, bör goda förutsättningar finnas att samordna den allmänna samhällsplaneringen och strukturrationaliseringen. På det produktionstekniska området ger B-alternativen en bättre samordning än nu av kursverksamheten för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering. Möjligheterna till samordning blir dock inte så goda som i A-alternativet.

Olägenheterna med B-alternativen beror främst på att strukturrationaliseringen och arbetet med produktionstekniska förbättringar inte organisatoriskt kopplas samman. Härigenom riskeras att möjligheterna att välja mellan olika rationaliseringsvägar inte blir tillräckligt väl klarlagda för företagen. Näringsutövarna kommer alltså att ha olika organ att vända sig till i rationaliseringsfrågor. Strukturorganets kontakter med och förankring hos näringsutövarna blir svaga, vilket är en avgjord brist.

Betänkligheter mot B-alternativen har framförts med hänsyn även till att strukturorganet huvudsakligen blir ett fastighetsbildningsorgan med tyngdpunkten på frågor som ligger utanför jord- och skogsbrukets rationalisering. Därjämte har lantmäteriet nyligen genomgripande omorganiserats och förslag till ny fastighetsbildningslagstiftning framlagts. Lantmäteriet synes därför inte utan mycket starka skäl nu böra inbegripas i en omorganisation.

Med hänsyn till det anförda och sedan det befunnits möjligt att dra upp klara riktlinjer för gränsdragning och samordning mellan lantmäteriet och ett särskilt organ för jord- och skogsbrukets rationalisering utgår utredningen

vid de fortsatta övervägandena från att lantmäteriet skall förbli fristående. Att ha ett särskilt strukturorgan vid sidan av lantmäteriet anses inte böra komma i fråga. Utredningen förordar därför att strukturanpassning och övrig rationaliseringsverksamhet inordnas i ett och samma organ.

Kvar står då frågan om skogsvårdsstyrelsen skall ingå i det nya organet eller enligt *alternativ C* förbli fristående. För alternativ C har anförts att huvuddelen av skogsvårdsstyrelsernas arbetsuppgifter är av sådant slag, att de inte i större utsträckning behöver samordnas med övriga berörda organs insatser för skogsbrukets och jordbrukets rationalisering. Därvid har framhållits att utvecklingen av skogsbrukets driftsfrågor går snabbt, medan exempelvis strukturförändringarna sker långsammare och endast berör ett mindre antal företag. Det har vidare ansetts vara fördelaktigt med en liten och enhetlig organisation, eftersom den är mera anpassningsbar och avståndet mellan allmänheten och den beslutande instansen blir mindre. En geografisk indelning av skogsvårdsstyrelseorganisationen med hänsyn till de speciella skogliga förhållandena har ansetts vara lättare att genomföra vid en fristående organisation. Vidare antas en sådan lösning ge större möjligheter att till verksamheten knyta en mera allsidig representation för skogsnäringen.

Skäl för att skogsvårdsstyrelsen skall ingå i det nya organet är att utvecklingsplanering samt frågor rörande arbetskraft, markanvändning och kapital m. m. ofta måste behandlas gemensamt för jord- och skogsbruk. En betydande del av produktionsenheterna utgör kombinerade jord- och skogsbruksföretag. För att bygga ut och förbättra sådana företag är det nödvändigt att göra en samlad företagsekonomisk bedömning. Väsentliga uppgifter i fråga om strukturrationaliseringen, framför allt den aktiva inköpsverksamheten och tillämpningen av jordförvärvslagstiftningen, måste has om hand av samma organ beträffande såväl jord som skog. Strukturrationaliseringen bör, bl. a. för att personalen skall kunna utnyttjas på bästa möjliga sätt, organisatoriskt kopplas samman såväl med jordbrukets som med skogsbrukets produktions- och driftsrationalisering. Skogsägarna övertar slutligen genom sina egna organisationer i ökad utsträckning arbetsuppgifter avseende skogsvård och service. Detta minskar förutsättningarna för att på längre sikt behålla fristående skogsvårdsstyrelser i varje län.

Utredningen finner det anförda starkt tala för att rationaliseringsåtgärderna i jordbruket och skogsbruket integreras genom att det allmännas insatser fullgörs av ett organ i varje län. Utredningen föreslår därför att hushållningssällskap, lantbruksnämnd och skogsvårdsstyrelse enligt alternativ A förs samman till ett länsorgan, i det följande benämnt regionalorgan.

Härefter behandlar jordbruksutredningen det föreslagna *regionalorganets utformning*. Utredningen konstaterar att skäl finns för att åtminstone några av de blivande organen bör ges större geografiska verksamhetsområden än de nuvarande länen. Då en särskild indelningsgrund för dessa

organ kan försvåra samarbetet med övrig länsförvaltning, föreslår utredningen dock att länen behålls som indelningsgrund. Samtidigt erinras om att översyn av länsindelningen pågår. Utredningen föreslår i detta sammanhang att de båda hushållningssällskapen, de båda lantbruksnämnderna och skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län sammanförs till ett för hela länet gemensamt organ.

Utredningen behandlar regionalorganets principiella uppbyggnad, men däremot inte organisationens dimensionering. En utgångspunkt för utredningens överväganden är dock att statens insatser för rationaliseringsverksamheten totalt sett inte kommer att minska.

Regionalorganets uppgifter kommer i huvudsak att motsvara den verksamhet som hittills bedrivits av lantbruksnämnd, hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelse. För samtliga dessa organ utgör statliga medel grunden för hela verksamheten. Denna domineras därför av uppgifter inom ramen för den statliga rationaliseringspolitiken, såsom lagtillämpning, bidrags- och låneverksamhet, rådgivnings- och upplysningsarbete m. m. Även det nya organet kommer i första hand att svara för uppgifter av detta slag. En annan uppgift för regionalorganet måste vara att göra det möjligt att fullfölja och främja näringsutövarnas egna initiativ. Vikten härav belyses bäst av att flera av hushållningssällskapens verksamhetsgrenar vuxit fram genom sällskapens initiativ.

Inom de tre organens nuvarande verksamhet finns dock uppgifter, vars inordnande i regionalorganet kan ifrågasättas. Detta gäller i första hand vissa uppgifter, som inte har direkt samband med rationaliseringen, liksom arbetet med småbruksstöd, skördeskadeskydd, planering för beredskapsarbeten m. m. För regionalorganet är det ur vissa synpunkter fördelaktigt om det kan avlastas flertalet av dessa arbetsuppgifter. De kommer att tynga organet organisatoriskt och volymmässigt och kan i viss mån inkräkta på dess huvuduppgifter. Med hänsyn till samhällets behov av ifrågavarande verksamhet är det dock realistiskt att räkna med att flera av de angivna uppgifterna kommer att åvila regionalorganet, åtminstone tills annan lämplig huvudman övertar verksamheten.

De nuvarande organen fullgör på beställning en rad uppgifter, bland vilka kan nämnas markkartering, produktionskontroll i animalieproduktionen, byggnads- och täckdikningsprojektering samt tillhandahållande av frö och plantor för skogsbruket. Det är självfallet angeläget att markkartering verkställs, att frö- och plantförsörjningen på skogens område tryggas osv., men det är knappast en regionalorganets uppgift att handha dessa funktioner i sådana fall, då verksamheten med tillfredsställande resultat kan bedrivas inom den privata sektorn. Regionalorganet bör därför endast utföra beställningsarbeten i den mån dessa rör betydelsefulla rationaliseringsavsnitt och behovet av sådan service inte på ett tillfredsställande sätt kan tillgodoses på annat håll. Det allmännas serviceverksamhet bör kunna minskas i fråga om

bokföring, planering av hemträdgårdar, parkanläggningar o. d. Kontrollverksamhet, stambokföring m. m. bör bedrivas i samverkan mellan jordbrukets föreningar och regionalorganet. I övrigt räknar utredningen inte med att någon nämnvärd minskning av beställningsverksamheten f. n. kan ske.

Det bör i första hand ankomma på forsknings- och försöksinstitutionerna att planera försöksverksamheten på jordbrukets och skogsbrukets områden. De helt statliga och de statsunderstödda försöken bör planeras gemensamt. Av praktiska skäl bör försöksinstitutionerna kunna anlita regionalorganet för vissa uppgifter i samband med försökens genomförande.

Hushållningssällskapen bedriver genom fiskerikon-sulenterna verksamhet på fiskets område. Fisket har numera samband med jordbruk i huvudsak endast genom att det är äganderättsligt knutet till jordbruksfastigheter-na. Det förekommer sällan att fisket är en produktionsgren i egentlig be-märkelse vid jordbruksföretag. Utom till fiskevattensägare är fiskerikon-sulenternas rådgivning riktad till en stor grupp av yrkesfiskare, som saknar varje anknytning till jord- och skogsbruk, och till fritidsfiskare. Utredning-en finner vägande skäl tala för att i vart fall den centrala ledningen för fiskerikon-sulenterna och den statliga fiskeriadministrationen sammanfogas. Ledningen är f. n. splittrad på fiskeri- och lantbruksstyrelserna. Oavsett hur frågan om den regionala fiskeriorganisationen löses, kan dock fiskerikon-sulenterna placeras vid regionalorganen och därigenom få anknytning till rationaliseringsverksamheten.

Även på det veterinära området är organisationen splittrad. Huvuddelen av hushållningssällskapens uppgifter på detta område, dvs. djurhälsokon-troll och laborieverksamhet, anser utredningen kunna falla utanför ra-tionaliseringsorganets verksamhet. Regionalorganet behöver dock ha veteri-när sakkunskap för rådgivning. Denna uppgift har närmast anknytning till husdjursspecialisternas och byggnadsteknikernas funktioner inom organet. De fältarbetande veterinärernas behov av laboratorieservice torde kunna ordnas oavsett om regionalorganet har egna laboratorier eller om dessa finns vid andra organ.

Hemkonsulentverksamheten kan enligt utredningen delas upp på allmän konsumentupplysning och på insatser för jordbrukets rationalisering genom bättre hushållning med arbetskrafts- och kapitalresurser. Den första delen av verksamheten har inte någon särskild anknytning till jordbruket och dess rationalisering. Det finns därför inte anledning att inordna denna del i regio-nalorganet, utan den bör i princip avskiljas. Den andra delen av verksamhe-ten är av större intresse i förevarande sammanhang och bör behållas vid re-gionalorganet.

Utredningen finner det inte motiverat att infoga hemslöjdsverksamheten i det nya regionalorganet.

Jordbruksutredningen har sökt skapa ett organ som är lämpat att hand-ha de förut nämnda arbetsuppgifterna. Med hänsyn till relationerna med

främst yrkesutövarna föreslår utredningen att organet får sådan status, att det blir ett av det allmänna reglerat organ med inflytande från berörda intressenter. Inom den samlade organisationen bör beslutanderätt i stor utsträckning decentraliseras till regionalorganet.

Organets styrelse bör ha ett övervägande lekmannainslag. Med hänsyn till arbetsuppgifternas art bör Kungl. Maj:t äga ett betydande inflytande på styrelsens sammansättning. Därjämte bör såväl näringsutövarna som landstinget utse styrelseledamöter. Styrelsen bör bestå av elva ledamöter, varav Kungl. Maj:t utser ordförande och fyra andra ledamöter, landstinget två och näringsutövarna genom en medlemsorganisation fyra. Organets chefs-tjänsteman avses inte vara ledamot i styrelsen. Han skall dock äga delta i sammanträdena samt äga rätt och skyldighet att anteckna avvikande mening till protokollet. Överlantmätaren bör äga delta i överläggningarna, då frågor som rör hans verksamhet behandlas.

Styrelsen i plenum skall ange riktlinjerna för organets verksamhet, besluta i frågor av principiell natur samt avgöra andra viktigare ärenden. Beslutanderätten i övrigt bör ankomma på delegationer, nämligen skogsdelegation, jordbruksdelegation, strukturdelegation och utbildningsdelegation, samt på tjänstemän. I delegation bör normalt vederbörande avdelnings- eller sektionschef ingå som ledamot. Organets chef, som skall äga delta i delegationernas sammanträden, bör äga påfordra att ärende prövas i styrelsen.

Strukturdelegationen bör enligt utredningen bestå av fyra ledamöter ur organets styrelse, varav två bland de av Kungl. Maj:t utsedda, överlantmätaren, chefen för strukturavdelningen och, såsom adjungerad, en väl kvalificerad jurist. Därjämte skall en företrädare för länsstyrelsens planeringsavdelning äga närvara vid delegationens sammanträden. Delegationen skall besluta i de enskilda strukturärenden som avser tillämpning av förvärvslagstiftning, inköp och försäljning av mark m. m. samt svara för den samlade bedömningen av åtgärder av betydelse för strukturutvecklingen. Frågor rörande översiktlig planering skall beredas i delegationen innan de behandlas i plenum.

De övriga delegationernas sammansättning bör kunna variera med skiftande förutsättningar. Vissa ärenden bör kunna beredas i rådgivande nämnder av samma typ som nu finns. Lokala ombud, som motsvarar de nuvarande ortsombuden och gillesombuden, bör knytas till organet.

Till regionalorganet bör knytas en medlemsorganisation. Envar kommunalt röstberättigad skall genom att erlægga fastställd årsavgift kunna vinna inträde i medlemsorganisationen. Medlemmarnas inflytande på organets verksamhet bör, i likhet med vad nu är fallet inom hushållningssällskapen, utövas genom en församling (årsmöte). Denna tilläggs beslutsbefogenheter genom att den bl. a. utser ett visst antal styrelseledamöter. Vidare bör årsmötet bestämma, hur organets icke-statliga medel skall användas, samt fungera som rådgivande församling. Medlemmarnas representanter vid årsmötet

bör utses enligt regler vilka motsvarar de som gäller för val av lantbruksombud inom hushållningssällskapen. Lokala föreningar efter mönster av de nuvarande hushållningssällskapen bör kunna fylla en väsentlig funktion som lokal anknytning mellan näringsutövare och rationaliseringsorgan.

Inom regionalorganet bör finnas en skogsavdelning för de skogliga frågorna utom strukturrationaliseringen. För de produktionstekniska frågorna beträffande växtodling, husdjursskötsel och trädgårdsskötsel, inkl. tekniska frågor rörande byggnader, maskiner och markanläggningar, bör en jordbruksavdelning svara. Strukturavdelningen skall ha jord- och skogsbrukets strukturfrågor om hand. En utbildningssektion får till uppgift att samordna upplysnings- och kursverksamheten inom hela arbetsfältet samt med utbildningsverksamheten vid jordbrukets och skogsbrukets yrkesskolor. En utrednings- och kalkylsektion skall svara för långsiktig planering av organets verksamhet och för uppgifterna på det företagsekonomiska området. För bl. a. de kamerala ärendena bör finnas ett kansli.

Befintlig personal vid hushållningssällskap, lantbruksnämnder och skogsvårdsstyrelser bör i huvudsak ingå i det nya regionalorganet. Huvuddelen av personalen bör vara stationerad på kansliorten. För att få en god kontakt med näringsutövarna bör dock finnas lokalt placerade rådgivare med jordbruksutbildning resp. skogsutbildning.

Utredningen framhåller vikten av att organisationen kan anpassas till uppkommande behov. Personalen bör vara uppförd på en för hela landet gemensam personalstat, varigenom det blir möjligt att omdisponera personalresurserna. Medel bör vidare anvisas för tillfälliga personalförstärkningar. Beställningsverksamheten bör kunna anpassas till efterfrågan genom att organisationen får behålla inflytande taxeinkomster eller får motsvarande anslag.

Hushållningssällskapens egna tillgångar bör enligt utredningen i fortsättningen användas för i princip samma ändamål som hittills. Detta kan ske antingen genom att sällskapen överlåter dessa tillgångar på regionalorganen eller genom att tillgångarna överförs på fristående stiftelser som är till nytta för jordbruket, skogsbruket och trädgårdsnäringen. På motsvarande sätt bör förfaras med de egna tillgångar skogsvårdsstyrelserna disponerar.

Egna medel liksom även andra icke-statliga medel, som regionalorganet får, bör kunna användas för att förstärka organets ordinarie resurser. Kungl. Maj:t bör fastställa stadgar som reglerar organets funktioner.

I särskild skrivelse har utredningen redovisat tre förslag till namn på regionalorganet, nämligen lantbrukssällskap, med tillägget regionalorgan för skogsbruk och jordbruk, eller länsjordnämnd eller skogs- och lantbruksnämnd. Utredningens majoritet uttalar sig för den förstnämnda benämningen.

Den centrala organisationen. Utredningen behandlar i första hand de ämbetsverk som svarar för den centrala ledningen av jordbrukets, skogsbrukets

och trädgårdsnäringens rationalisering, nämligen lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen och lantmäteristyrelsen. Därjämte överväger utredningen den lämpligaste organisatoriska anknytningen till dessa ämbetsverk av statens jordbruksnämnd och andra centrala organ med uppgifter, som rör denna rationalisering.

Enligt utredningens mening torde det vara lämpligt att efter hand sammanföra vissa uppgifter centralt. Detta gäller arbeten som lätt kan utföras centralt för att tillgodose flera länsorgans gemensamma behov. Vidare bör centralt skötas verksamhet, som kräver specialister, dyrbar utrustning etc. Även uppgifter över vilka de enskilda länsorganen ej har tillräcklig överblick för att ensamma handlägga bör handhas centralt. Vid sidan av huvuduppgiften att administrativt leda och samordna regionalorganens insatser får således den centrala myndigheten en viktig uppgift i att lämna dessa service. Det kan gälla sådana verksamhetsområden som översiktlig planering, ekonomisk kalkylering, kameral verksamhet m. m.

Utredningen har mot bakgrunden av den föreslagna regionala organisationen övervägt två alternativ för den centrala organisationen. Det ena är att föra samman lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen till ett verk, det andra att behålla båda ämbetsverken. Såsom skäl för det senare alternativet anförs bl. a., att de nuvarande myndigheterna på grund av sin begränsade storlek arbetar smidigt och att det kan vara av värde för statsmakterna m. fl. att ha ett remissorgan för jordbruks- och ett för skogsfrågor. I fråga om motiven för det förstnämnda alternativet hänvisar utredningen till de skäl, som anförts för att sammanföra länsorganen. Om förslaget till regional organisation genomförs, talar starka skäl för att även den centrala ledningen knyts samman. I annat fall blir administrationen säkerligen tungrodd och en stor del av vinsten med den regionala omorganisationen går förlorad. Särskilt komplicerat blir att inom den kameralt-administrativa sektorn behålla uppdelningen av den centrala ledningen på två organ.

Utredningen konstaterar också att behovet av att samordna jordbrukets och skogsbrukets yrkesutbildning ökar. Detta talar i sin tur för en ökad samordning av den centrala ledningen på de båda utbildningsområdena. Detta är även motiverat inför den överflyttning av tillsynen över utbildningen till skolöverstyrelsen, som riksdagen i princip beslutat.

Utredningen föreslår att lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen sammanslås till ett ämbetsverk, benämnt skogs- och lantbruksstyrelsen.

Det kan enligt utredningen inte vara aktuellt att sammanföra lantmäteristyrelsen med skogs- och lantbruksstyrelsen. Redan lösningen av den regionala organisationen talar för att en fristående lantmäteristyreelse bibehålls. Därtill kommer att i lantmäteristyrelsen jord- och skogsbruksfrågorna endast upptar en mindre del av arbetsfältet.

Samband mellan den statliga verksamheten för jordbrukets rationalisering och för prisregleringen på jordbrukets område har hittills i huvudsak

endast ansetts föreligga, när ställning tas till de allmänna riktlinjerna för prisregleringen. Enligt hittillsvarande erfarenheter synes en ökad samordning av prispolitik och rationaliseringspolitik vara önskvärd. Denna samordning kan ta formen av en organisatorisk sammansmältning av de båda funktionerna, av ett utbyggt samrådsförfarande eller av en samordnande planeringsinstans. Framför allt på det internationella området finns tendenser, som pekar mot mer invecklade och omfattande pris- och marknadsregleringar på jordbruksområdet. Detta ökar prisregleringsorganets arbete. Det synes därför vara mest ändamålsenligt att behålla statens jordbruksnämnd som en självständig myndighet för prisreglerings- och marknadsfrågor. Utredningen förordar dock en ökad samordning mellan jordbruksnämnden och det centrala rationaliseringsorganet.

En arbetsfördelningsfråga, som rör flera organ, är frågan var den jordbruksekonomiska undersökningen organisatoriskt skall höra hemma. Lantbruksstyrelsen har nu den centrala ledningen av undersökningen. Denna är f. n. främst ett instrument vid prisförhandlingarna och har därigenom sin huvudanknytning till jordbruksnämnden. Även med ett ändrat prissättnings-system torde det kunna förväntas att material av detta slag blir erforderligt. Materialets användningsområde kan emellertid även komma att förskjutas eller vidgas så att det mera utnyttjas för analyser om produktivitetsutvecklingen, för andra vetenskapliga undersökningar etc. Med beaktande av detta kan såsom alternativ till nuvarande placering övervägas att organisatoriskt knyta den jordbruksekonomiska undersökningen till jordbruksnämnden, till lantbrukshögskolans företagsekonomiska institution eller till statistiska centralbyrån.

Utredningen erinrar om det av statens skogsföretagsutredning (SOU 1964: 7) framlagda förslaget till ändrad organisation för förvaltning av statens skogar och skogsindustrier. Om förslaget genomförs, skulle domänverkets jordbruksförvaltning och huvuddelen av dess markinköpsverksamhet överföras till rationaliseringsorganisationen.

En nära sammankoppling av de jordbrukspolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärderna anser utredningen nödvändig. Samordningen av jord- och skogsbruksorganens samt arbetsmarknadsmyndigheternas verksamhet bör därför förbättras. Berörda ämbetsverks kompetensområden behöver däremot inte ändras.

Grunden för arbetsfördelningen mellan skogs- och lantbruksstyrelsen samt högskolorna på jord- och skogsbruksområdet bör liksom hittills vara att de administrativa uppgifterna inom rationaliseringsverksamheten samlas hos det förra organet, medan forsknings- och försöksverksamhet åvilar de vetenskapliga institutionerna.

Viss service, som Hushållningssällskapens Förbund nu lämnar länsorganen, liksom även förmedling av statliga medel bör enligt utredningen för framtiden skötas av den centrala myndigheten. Utredningen förväntar att förbundet anpassar sin verksamhet efter de nya organisationsförhållandena.

I fråga om skogs- och lantbruksstyrelsens inre organisation innebär utredningens förslag i sina huvuddrag följande.

Ämbetsverket bör ha en styrelse med en ordförande och sex andra ledamöter. Den verkställande ledningen bör ankomma på en generaldirektör, som samtidigt är ordförande i styrelsen. Med hänsyn till verksamhetens omfattning bör finnas en ställföreträdande chef i överdirektörs ställning, som adjungeras till styrelsen. Cheferna för lantmäteristyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och statens jordbruksnämnd bör äga närvara vid behandling av ärende, som berör resp. verks arbetsfält.

De administrativa byråerna vid lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen torde mycket enkelt kunna förenas. I samband därmed bör finnas möjligheter att spara in viss personal. Oavsett hur frågorna om yrkesutbildningens ledning löses måste förutsättas att i det nya ämbetsverket finns en byrå för utbildnings- och rådgivningsfrågor. En sammansmältning av de båda nuvarande verkens resurser för dessa frågor bör kunna ge vinster genom förbättrad central planläggning och ökad samordning av jordbruks- och skogsbruksutbildningen. Dessa två byråer bör sammanföras till en gemensam avdelning.

I övrigt synes det mest ändamålsenligt att tills erfarenheter vunnits behålla den nuvarande ärendegrupperingen i stort. De skogliga produktionstekniska frågorna bör bilda en särskild avdelning. Som en andra avdelning kan urskiljas produktionstekniska frågor inom jordbrukssektorn. I en tredje avdelning bör ingå strukturfrågorna och i huvudsak de övriga uppgifter, som lantbruksstyrelsens rationaliseringsavdelning nu har. Var och en av de tre avdelningarna bör indelas i två byråer. Vid sidan av avdelningarna bör finnas en särskild planerings- och utvecklingsbyrå för hela organisationens behov.

Huvuddelen av lantbruksnämndernas kamerala uppgifter och vissa personalärenden liksom också i stor utsträckning motsvarande uppgifter vid skogsvårdsstyrelserna och hushållningssällskapen kan enligt utredningen överföras till centralmyndigheten. Detta ger inte obetydliga fördelar, särskilt om lämpliga maskinella hjälpmedel utnyttjas. Vissa kamerala uppgifter kommer likväl att ligga kvar hos regionalorganen.

Samordning av rationaliseringsorganens och andra organs verksamhet. För att regionalorganen skall fungera effektivt behöver de fortlöpande informeras om nya rön. Härför erfordras *informationservice från centrala organ*. Denna service är enligt utredningen nu svagt utvecklad på flera områden, vilket delvis kan ha sin grund i att en lång rad myndigheter, institutioner och enskilda organisationer är primärkällor för informationen.

Utredningen framhåller att viss information från de centrala organen kan rikta sig direkt till yrkesutövarna, t. ex. via massmedia, men att rådgivning m. m. normalt får gå genom regionalorganen. Dessa är därvid beroende av att från centralt håll få sammanställningar av resultat från försök och forsk-

ning, referat av in- och utländsk litteratur, modeller för hur tillgängligt vetande bör användas i rådgivningen osv.

Det kan hävdas att informationen från de centrala organen fungerar bäst och effektivast, om var och en av dem har sin egen kontakt- och informationsverksamhet. När kunskapskällorna är många och resurserna splittrade, föreligger emellertid risk både för dubbelarbete och för att informationen inte når alla. Bl. a. för att undvika sådana olägenheter måste informationen samordnas. Detta bör ske genom en fristående central samarbetskommitté med stadgar som fastställs av Kungl. Maj:t. I kommittén bör ingå representanter för ämbetsverk, forskningsorgan och enskilda organisationer som har central informationsverksamhet på sitt program. Kommitténs huvuduppgift bör vara att verka för att erforderligt upplysningsmaterial står till förfogande och se till att önskvärd samordning och arbetsfördelning sker. Härutöver bör kommittén svara för sådan informationsverksamhet som inte självklart kan sägas höra hemma vid visst organ. Det kan bl. a. gälla framställning av upplysningsmaterial för massdistribution till näringsutövarna, t. ex. artiklar för pressen, broschyrer m. m.

Kontakterna mellan rationaliseringsorganen och *forsknings- och försöksorganen* måste även på andra områden fungera väl. Arbetet bör enligt utredningen i princip fördelas så, att forsknings- och försöksinstitutionerna utvecklar metodik och modeller för hur framkommet material kan användas, medan regionalorganen utformar praktiska handlingsalternativ. Vid sidan av personliga kontakter har fortbildningskurser för personalen visat sig vara till nytta för samarbetet. Denna kursverksamhet bör som hittills bedrivas av den centrala myndigheten i samarbete med forskningsorganen. Vidare bör centralmyndigheten och vederbörande högskoleinstitution samråda, när forsknings- och försöksuppgifter av större omfattning aktualiseras av verksamheten inom regionalorganen.

Ansvaret för och ledningen av försöksarbetet bör åligga de särskilda forsknings- och försöksinstitutionerna. Av praktiska och ekonomiska skäl torde det vara lämpligt att institutionerna såsom hittills anlitar regionalorganen för vissa uppgifter. Då forsknings- och försöksinstitutioner önskar uppgifter av större omfattning från regionalorganen bör av praktiska skäl den centrala myndigheten anlitas.

I fråga om samordningen på *yrkesutbildningens område* betonar utredningen att vid den snabba omvandlingen inom jordbruket, trädgårdsbruket och skogsbruket ett av de mest framträdande problemen är hur yrkeskunnigheten hos företagarna skall kunna förbättras. Vid lanthuset och skogsbrukets yrkesskolor meddelas förberedande och grundläggande utbildning för blivande företagare och anställda samt specialutbildning för vissa personalkategorier. Dessa skolor sysslar också med vidareutbildning och specialutbildning av redan yrkesverksamma. Det är därvid att märka att

jordbruket och privatskogsbruket inte existerar i företagsformer, som medger att företagen själva tar hand om den specialiserade vidareutbildningen. Skolorna deltar också i den fortbildning, som på jordbrukets och trädgårdsskötselns områden i första hand utgör en uppgift för hushållningssällskapen. På skogens område har ett sådant samarbete varit än mer självklart med hänsyn till att skogsvårdsstyrelserna är huvudmän för skogsbruksskolorna.

Utredningens förslag till ny organisation på länsplanet innebär att de nya regionalorganen från skogsvårdsstyrelserna och vissa hushållningssällskap kommer att få överta huvudmannaskapet för ett antal yrkesskolor. Utredningen anser att samma ordning bör gälla i fråga om huvudmannaskapet för jordbrukets och skogsbrukets skolor. Utvecklingen går i den riktningen, att kommunerna i allt större utsträckning övertar huvudmannaskapet för yrkesskolorna. Med hänsyn till att rekryteringsområdet för utbildning inom jord- och skogsbruk i betydande omfattning utgörs av län, är enligt utredningens mening landstingskommunerna, som under senare år i allt större utsträckning engagerat sig i yrkesutbildningen på bl. a. lantbrukets område lämpliga som huvudmän. Överföringen till landstingen föreslås ske i samband med att den nya organisationen genomförs.

Utredningen har med hänsyn till behovet av nära kontakt med rationaliseringsarbetet funnit övervägande skäl tala för att regionalorganen alltjämt skall svara för fortbildningsverksamheten. Grundutbildning och vidareutbildning bör däremot yrkesskolorna svara för. Avgörande för gränsdragningen bör var kursens innehåll och syftet med densamma.

Den centrala ledningen för lantbrukets och skogsbrukets yrkesskolor skall enligt beslut av 1963 års riksdag (prop. 1963: 144, SU 146, rskr 334) överföras från lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen till skolöverstyrelsen. Någon tidpunkt härför har dock inte fastställts. Utredningen anser att skäl inte föreligger att ompröva detta riksdagsbeslut. I fråga om tidpunkten för beslutets genomförande uttalar utredningen att den omdaning, som pågår av berörda näringar påkallar alldeles särskilda insatser på utbildningsområdet, framför allt i form av omskolning och fortbildning. Behovet av samordning mellan rationaliseringsorganen och skolorna är under denna omdaning stort, eftersom en betydande del av de nuvarande yrkesutövarna behöver inte bara fortbildning utan även teoretisk grundutbildning. En smidigare samordning kan sannolikt åstadkommas, om den nuvarande organisationen behålls ytterligare någon tid.

Vissa tillsynsuppgifter bör delegeras till regionalorganen. De centrala och regionala rationaliseringsorganen bör i frågor rörande yrkesutbildning ha fortlöpande kontakt med skolöverstyrelsen resp. länskolnämnderna.

Behov av samarbete mellan regionalorganen och *länsstyrelserna* föreligger enligt utredningen framför allt på planeringsområdet. Regionalorganets

verksamhet med utvecklingsplanering bör nämligen bedrivas mot bakgrunden av hela samhällsutvecklingen på landsbygden. Det är att vänta att länsstyrelsernas planeringsavdelning byggs ut och att till denna knyts en nämnd eller ett råd, som behandlar principiella frågor rörande hela samhällsplanerings- och lokaliseringspolitiken. Regionalorganets chef bör liksom överlantmätaren ingå i rådet eller nära knytas till detta.

Samordningen mellan regionalorganet och *lantmäteriet* inom jord- och skogsbrukssektorn bör fungera inom ramen för den planering som regionalorganet skall bedriva. I organets uppgifter skall i princip ingå den översiktliga planeringen beträffande jord- och skogsbrukets rationalisering samt detaljplaneringen för utformning av jord- och skogsbruksföretagen efter företagsekonomiska grunder. Samordningen mellan lantmäteriets och regionalorganets verksamhet garanteras genom att överlantmätaren deltar i beredning och beslut inom organet. Vid detaljplanering förutsätts direkta kontakter ske mellan berörda tjänstemän. Förrättningslantmätare bör givetvis kunna anlitas som föredragande i strukturdelegationen. I de fall rationaliseringen kräver ändringar i fastighetsindelningen skall överlantmätaren med ledning av den angelägenhetsgradering, som skett inom strukturdelegationen, medverka till att erforderlig förrättning sker utan onödigt dröjsmål. För att överlantmätaren skall ha möjlighet att på ett auktoritativt sätt företräda lantmäteriet i delegationen, bör hans administrativa ställning inom lantmäteriet förstärkas. Han bör därför ges befogenhet att ange turordningen mellan angelägna ärendegrupper inte enbart inom specialenheterna utan inom hela förrättningsorganisationen. Utredningen pekar vidare på det dubbelarbete som kan förekomma beträffande den jordpolitiska kontrollen enligt jordförvärvs- och fastighetsbildningslagarna. Det bör vid pågående översyn av de båda lagarna tillses att detta undviks.

Behov av samordning föreligger också mellan lantmäteristyrelsen och den nya centralmyndigheten. Förutsättningarna härför synes vara goda vid den föreslagna organisationen.

Beträffande samarbetet mellan rationaliseringsorganen och *arbetsmarknadsmyndigheterna* framhåller utredningen att först under senare år åtgärder vidtagits för att underlätta omställning av arbetskraft från ej lönsamma jordbruk till en mera lönande sysselsättning. Den fortsatta struktur- omvandlingen påkallar ökade insatser av arbetsmarknadspolitiska medel för att underlätta omflyttning av den arbetskraft, som är bunden vid jordbruk med alltför svagt försörjningsunderlag. Härför fordras ett utbyggt och fast organiserat samarbete med arbetsmarknadsmyndigheterna. Det bör därför i varje länsarbetsnämnd finnas en kontaktman, som tillsammans med regionalorganets tjänstemän skall söka lösa de omställningsproblem, som uppkommer i samband med strukturändringarna.

De statliga rationaliseringsinsatserna bör — såsom särskilt under senare år varit fallet — bedrivas i nära samverkan med *jord- och skogsbrukets organisationer*. Framför allt bör och kan dessa organisationer även främjas göra insatser för att genom upplysning underlätta regionalorganens verksamhet. Organisationerna kan också svara för olika serviceuppgifter inom näringarna.

Reservationer och särskilda yttranden. I en gemensam *reservation* har *ledamöterna Hæggbloom och Folke Johansson* dels motsatt sig förslaget att centralt och regionalt sammanföra de skogliga organen med jordbruksorganen, dels redovisat avvikande uppfattning rörande organisationen av den skogliga yrkesutbildningen. Reservanterna uttalar i den första frågan att utredningen i princip har begränsat sina överväganden till sådant skogsbruk, som anknyter till jordbruk. Varken skogsvårdsstyrelsernas eller skogsstyrelsens funktioner avser dock enbart den enskilda sektorn av skogsbruket utan i flera hänseenden också den återstående, allmänna delen. Även om den med jordbruk förenade delen av skogen är synnerligen vägande i produktionshänseende, bör man inte förbise att det i avsevärd omfattning bedrivs skogsbruk i former, som har föga eller intet samband med jordbruksdrift. Undersökningar inom utredningen har dessutom visat en tendens till åtskillnad i brukningshänseende mellan jord och skog. Vidare kan påvisas att i skogsbruket en fortlöpande förskjutning sker från säsongarbetare till helårsanställd arbetskraft. Detta sker främst inom storskogsbruket men en motsvarande trend kan iakttas även i det mindre skogsbruket, särskilt inom skogsbruks- och samverkanområden.

Skogsbrukets rationalisering rymmer såväl strukturåtgärder som insatser på driftssidan. Ett samband mellan dessa båda rationaliseringsformer finns i sådana fall där stark ägosplittring råder. Strukturrationaliseringen kan dock inte drivas med särskilt stor hastighet utan går fram punktvis. Behov av driftsrationalisering föreligger ständigt och kan tillgodoses med snabbt genomförda och verkande åtgärder. Om inte en skadlig uppbromsning av driftsrationaliseringen skall bli följderna måste en direkt sammankoppling med strukturförbättringen ske i begränsad omfattning. Av det stora antalet driftsfrågor och arbetsuppgifter i ett av jordbruk och skogsbruk sammansatt företag är endast en begränsad del gemensam för de båda produktionsgrenarna.

Vid en bedömning av skogsvårdsstyrelserna i förhållande till de föreslagna regionalorganen bör hållas i minne, att styrelserna till helt övervägande del sysslar med skoglig driftsrationalisering. Skogsvårdsstyrelseorganisationen motsvarar i hög grad de krav på anpassningsförmåga som utredningen uppställt såsom önskemål. Motiven för att vidta mera omfattande organisationsändringar bör då rimligen vara antingen att genomgripande, snabba förskjutningar i arbetsuppgifterna är nödvändiga, att samarbetet med and-

ra offentliga organ oavvisligen kräver det, att effektiviteten beräknas kunna avsevärt höjas eller att beaktansvärda kostnadsbesparingar kan nås. I fråga om arbetsuppgifterna har utredningen räknat med att de huvudsakligen blir oförändrade. En av skogsstyrelsen utförd analys visar att skogsvårdsstyrelsernas kontaktbehov med offentliga institutioner täcker ett vidsträckt fält och att hushållningssällskap och lantbruksnämnder därvid ej intar någon framskjuten plats. Den ökade samverkan, som kan komma att erfordras med ett regionalorgan som inte innesluter skogsvårdsstyrelserna, bedöms kunna vidtas med enkla medel. Genom att regionalorganet ovanför skogsdelegationen har en chefstjänsteman och en styrelse, tillkommer i vissa frågor två beslutsnivåer utöver dem som finns i skogsvårdsstyrelsen. Detta måste medföra en tungrodd administration för den skogliga verksamheten som till övervägande del är oberoende av de övriga avdelningarnas arbete. Skogsvårdsstyrelserna, som är störst av de tre länsorganen, har goda inre möjligheter till funktionell effektivitet. Det nuvarande finansierings-systemet synes i väsentliga avseenden vara en förutsättning för skogsvårdsstyrelsernas mångsidiga verksamhet och även för den nödvändiga anpassningen till det ofta snabbt och starkt växlande behovet av mera löst anställd personal för särskilda uppgifter. Det är tveksamt om detta finansierings-system går att förena med rent statliga arbets- och ekonomiformer.

Det anförda ger enligt reservanterna vid handen, att något framträdande behov av genomgripande organisationsändringar nu inte föreligger. De tillägger att den kommande utvecklingen inom skogsnäringen kan föra med sig åtskilligt nytt. Att behålla nuvarande elastiska organisationsform är ägnat att underlätta en anpassning till ändrade villkor framdeles. Efter hand bör man kunna bilda sig en säkrare uppfattning om styrelsernas framtida uppgifter. Förr eller senare torde även en översyn av skogsvårdslagstiftningen bli aktuell.

Den skogliga yrkesutbildningen och rådgivningen bör enligt reservanterna liksom hittills hållas samman av skogsvårdsstyrelserna. Samverkan med jordbrukets motsvarande verksamhet synes kunna säkerställas genom ett utbyggt samråd. Eftersom dessa frågor behandlas inom både yrkesutbildningsberedningen och skogsbrukets yrkesutbildningskommitté, bör resultaten härav avvaktas.

I konsekvens med ställningstagandet till den regionala organisationen vill reservanterna behålla den centrala administrationen oförändrad.

Med anledning av utredningens förslag om central informationsservice förordar reservanterna att det bör undersökas om informationsuppgifterna för skogsbrukets del kan fyllas av de båda ideella föreningarna, Svenska skogsvårdsföreningen och Norrlands skogsvårdsförbund.

Ledamoten Söderberg yrkar i reservation att skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna behålls som självständiga organ. Enligt reservanten har jordbruksnäringens samhällsekonomiska betydelse i vårt land minskat och

minskar i takt med den stigande industrialiseringen. Inom industrisektorn intar skogshanteringen och den därmed nära förbundna skogsindustrin alltjämt en synnerligen betydelsefull ställning i folkhushållet och torde framdeles komma att spela en ännu större roll för vår försörjning. Åtgärder för att stärka skogsindustriens internationella konkurrenskraft är mer än någonsin angelägna. Såväl inom skogsindustrin som skogsbruket ankommer det givetvis i första hand på företagen själva att bära ansvaret härför men detta utesluter inte att också staten kan och bör göra insatser för att underlätta och påskynda rationaliseringssträvandena.

Utredningens förslag vilar i hög grad på premisser rörande jord- och skogsbrukets inbördes relationer som inte längre gäller. Utredningen har överdrivit den företagsekonomiska betydelsen av den kombinerade företagsformen jordbruk-skogsbruk och därav föranletts att föreslå en organisationsform, som möjligen kan vara försvarlig med tanke på vissa kombinerade företag men mindre väl passar för skogsbrukets utövare i gemen. Härvid har utredningen inte heller tillräckligt beaktat, att den kombinerade företagstypen av allt att döma framdeles kommer att få minskad utbredning, särskilt i de skogrika länen i norra och mellersta Sverige. Det är vidare otillfredsställande att ett och samma organ skulle behandla frågor för två skilda näringar, jordbruk och skogsbruk, med i stort sett ganska olikartade rationaliserings- och driftsproblem, med helt olika känslighet för den internationella konkurrensen samt med i ena fallet ett långtgående statligt regleringssystem och i andra fallet en relativt fri näring.

Det anförda visar enligt reservanten att en organisationsändring, som omfattar även skogsvårdsstyrelserna och skogsstyrelsen, knappast medför några nämnvärda fördelar vare sig för skogsbruket eller ur mera allmänna synpunkter, men att den nya organisationens effektivitet och handlingskraft inte minst för skogsbrukets del med fog kan ifrågasättas. Skulle emellertid statsmakterna i princip godtaga det av utredningen förordade alternativet, bör det enligt reservanten vara ett oeftergivligt krav, att skogsnäringens intressen blir på ett tillfredsställande sätt tillgodosedda i de beslutande instanserna. Det måste redan från början sörjas för att regionalorganets styrelse och strukturdelegation får en sammansättning, som i stort sett återspeglar jordbrukets och skogsnäringens inbördes betydelse inom regionalorganets verksamhetsområde. Vidare bör några av de styrelseledamöter, som Kungl. Maj:t utser, representera samhällsekonomisk sakkunskap och allmänna samhällsintressen. Det är otillfredsställande att bestämmelserna om rätt att vinna inträde i medlemsorganisationen måste befaras leda till, att stor-skogsbruket inte kan få något nämnvärt inflytande inom organisationen.

I ett *särskilt yttrande* har även *ledamoten Yngve Persson* anfört synpunkter på bl. a. frågan om skogsvårdsstyrelserna bör sammanföras med jordbruksorganen. Samhällets omfattande stöd till det enskilda jord- och skogs-

bruket synes i allt väsentligt vara betingat av den ogynnsamma företagsstrukturen samt den ur samhälls- och näringsekonomisk synpunkt olyckliga bindningen av större delen av vårt skogsbruk till jordbruket. Skogsbruket skulle, rätt utformat, inte behöva något som helst stöd från samhället utom till forskning m. m. Under sådana förhållanden måste samhällets huvuduppgift inom jord- och skogsbruk vara att konsekvent och kraftfullt befordra utvecklingen mot en för resp. näringar tjänlig drifts- och företagsstruktur och därigenom i möjligaste mån göra samhällsstöd överflödigt.

Det är tveksamt om detta kan bli fallet i de föreslagna regionalorganen. Det kan befaras, att jordbruksintresset får ett dominerande inflytande. Även om ett lekmannainflytande bör finnas kan det ifrågasättas om inte lekmanrepresentationen inom regionalorganen med fördel kan vara mindre än utredningen föreslagit. Sålunda bör antalet av näringsutövarna utsedda styrelseledamöter minskas från fyra till två, chefstjänstemannen i vissa fall ingå såsom ledamot i styrelsen och antalet lekmän i strukturdelegationen minskas från fyra till två.

Det är svårt att ta ställning till organisationsförslaget bl. a. med hänsyn till att organisationens utformning, åtminstone i vissa avseenden, bör bero på den förvärvs- och rationaliseringspolitik, som statsmakterna bestämmer sig för. Om man exempelvis nyinriktar förvärvspolitikerna i fråga om skogsmarken, så att man inte längre ger jordbruket prioritet, förefaller det ganska självklart, att man bör behålla ett särskilt organ för skogsbruksfrågorna.

I *särskilt yttrande* har *ledamoten Hæggblom* anfört att han anser alternativet B 1 vara den bästa lösningen av regionalorganets organisation.

Även *ledamoten Waldemar Svensson* har i ett *särskilt yttrande* ansett att utredningen bort välja alternativ B 1 som sitt huvudalternativ.

I *reservation* av *ledamoten Wahlfisk* förordas att såväl den centrala som den regionala ledningen av fiskerikonsulentorganisationen övertas av den statliga fiskeridistributionen. Utformningen och omfattningen av organisationen bör — med hänsyn till den strukturförändring som fisket genomgår — särskilt utredas. Vidare bör de veterinärmedicinska laboratorier som självbärande enheter inordnas under statens veterinärmedicinska anstalt och regionalorganen tilldelas medel för att anlita veterinär sakkunskap. Hemkonsulentverksamheten, som inte endast berör lantbrukarhusterna utan även andra kvinnor, bör övertas av landstingen.

Regionalorganet bör enligt reservanten vara statligt, eftersom det bl. a. kommer att ha till uppgift att inom angiven ram ange inriktningen av organets verksamhet, förvalta betydande statliga medel och verkställa viss lagtillämpning. Med hänsyn härtill bör Kungl. Maj:t äga ett avgörande inflytande på styrelsens sammansättning. För att styrelsen skall bli arbetsduglig bör antalet ledamöter begränsas. Med utgångspunkt härifrån bör

Kungl. Maj:t utse fem ledamöter, däribland ordföranden, landstinget två och medlemmarna två ledamöter. Regionalorganets chefstjänsteman bör ingå som ledamot av styrelsen vid behandling av lagtillämpningsärenden och principiella frågor av större vikt. I strukturdelegationen bör ingå chefen för strukturavdelningen, överlantmätaren och två ledamöter ur organets styrelse, varav en av dem Kungl. Maj:t utsett. Till regionalorganets förfogande bör ställas medel för att göra det möjligt för bl. a. strukturdelegationen att anlita väl kvalificerad jurist.

I ett *särskilt yttrande* har *ledamoten Wahlfisk* föreslagit att centralorganet skall benämnas lantbruksstyrelse och regionalorganet lantbruksnämnd.

Ledamoten Lindbeck har i ett *särskilt yttrande* anslutit sig till *ledamoten Wahlfisks* förslag om regionalorganets statliga karaktär och om sammansättningen av dess styrelse.

I ett *särskilt yttrande* har även *ledamoten Wetterhall* framhållit att regionalorganet bör vara statligt. Vidare har han anfört att det ankommer på hushållningssällskapen att själva besluta om de vill fortsätta sin verksamhet på underlag av sina tillgångar eller om de vill upplösas, och i det senare fallet hur deras tillgångar skall disponeras. Om hushållningssällskap skulle välja att tills vidare fortsätta sin verksamhet, torde det kunna anförtros de funktioner, som föreslagits för regionalorganets medlemsförsamling. Om hushållningssällskap upplöses och dess uppgifter i stort sett övertas av de nya organen, synes det lämpligast att sällskapens egna tillgångar överförs i stiftelseform. Eventuellt kan sällskapen överlåta sina tillgångar till de nya regionalorganen.

IV. Remissyttrandena

Allmänna synpunkter. Att behov av omorganisation föreligger i fråga om rationaliseringsorganen på jordbrukets och skogsbrukets områden framhålls av flertalet remissinstanser. Några anser dock att utredningen överbetonat bristerna i den nuvarande organisationen. Framför allt anser nästan alla remissinstanser med skoglig anknytning att anledning saknas att dra in skogsvårdsstyrelserna och skogsstyrelsen i omorganisationen.

Hushållningssällskapens Förbund anför att den uppdelning av åtgärderna för jordbrukets rationalisering på hushållningssällskap och lantbruksnämnder, som genomfördes år 1948, inneburit åtskilliga nackdelar som blivit allt mer uppenbara. Organisatoriska brister torde i lika hög grad gälla i fråga om rationaliseringsinsatserna för kombinerade jord- och skogsbruksföretag som för rena jordbruksföretag. Förbundet framhåller att nackdelar-

na av att de skogliga åtgärderna handläggs fristående är väl så påtagliga som att jordbruksinsatserna är fördelade på två organ. Framför allt försvåras den överblick och helhetssyn, som bör ligga till grund för de väsentliga och ekonomiskt betydelsefulla åtgärderna. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* anser att den splittring av den regionala administrationen, som skett särskilt under de senaste decennierna, har varit menlig för översiktligheten och försvårat samordningen av den statliga verksamheten. Länsstyrelsen anser att en radikal omläggning är nödvändig. Synpunkter liknande dessa framförs av bl. a. *styrelsen för lantbrukshögskolan* och *RLF m. fl.*

Länsstyrelsen i Kopparbergs län och ett par andra länsorgan anser att det inte föreligger något påtagligt behov av att omorganisera rationaliseringsorganen. Samarbetet mellan befintliga organ fungerar tillfredsställande bl. a. till följd av det samråd som sker inom länsrådets ram.

Beträffande tidpunkten för omorganisationen har *skogsstyrelsen*, *Sveriges Skogsägareförbund*, *SACO*, ett flertal *länsstyrelser* samt andra länsorgan framfört invändningar mot att beslut nu fattas i organisationsfrågan. Man vill avvakta jordbruksutredningens huvudbetänkande, liksom även länsindelningsutredningens och länsförvaltningsutredningens förslag.

Länsindelningsutredningen räknar med att principbeslut i länsindelningsfrågan kan fattas tidigast vid 1966 års riksdag. Indelningsändring anses kunna genomföras först i början av 1970-talet. Vid den praktiska utformningen av lantbruksorganen bör man beakta den situation som kommer att föreligga vid ändrad länsindelning. Beslut i dessa frågor bör därför inte fattas förrän principbeslut om ny länsindelning föreligger. *Länsförvaltningsutredningen* har intet att erinra mot att rationaliseringsorganen nu omorganiseras.

Hushållningssällskapens Förbund och ett antal *hushållningssällskap* anser att förslag till principlösning i organisationsfrågan bör föreläggas 1965 års riksdag, trots att målsättningen för den framtida rationaliseringsverksamheten ännu ej klarlagts. Förbundet anser ej heller att förslag från länsindelningsutredningen bör avvaktas, eftersom detta troligen skulle avsevärt fördröja organisationsfrågans lösning. Däremot bör omorganisationen anstå, om tiden inte anses mogen för att även skogsorganen skall ingå i de nya organen.

Lantbruksstyrelsen och *TCO* förordar snabbast möjliga behandling av utredningens förslag med hänsyn till den långa tid som frågan varit aktuell.

Den regionala organisationen. I valet mellan de av utredningen angivna organisationsalternativen är remissinstanserna i det närmaste ense om att hushållningssällskap och lantbruksnämnd skall sammanföras till ett organ

men att lantmäteriet bör bibehållas i sin nuvarande organisation. Däremot är meningarna starkt delade i frågan om även skogsvårdsstyrelsen bör ingå i det nya organet.

Genom sina ställningstaganden för en oförändrad lantmäteriorganisation tar flertalet remissinstanser även avstånd från utredningens B-alternativ. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* anser dock att den yttre rationaliseringen har starkare anknytning till den allmänna fastighetsbildningsverksamheten än till jordbruksrationaliseringen i övrigt. Länsstyrelsen förordar därför att den yttre rationaliseringen inordnas under lantmäteriet. Två *övertlantmätare* talar för alternativ B 1, dvs. ett rådgivningsorgan och ett strukturorgan som svarar för den yttre rationaliseringen och lantmäteriverksamheten.

Några *lantbruksnämnder* anser att på längre sikt även lantmäteriet bör ingå i det nya regionalorganet. Även *lantbruksstyrelsen* överväger denna fråga. I ett av lantmäteri, lantbruksnämnd, hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelse sammanfogat organ skulle enligt styrelsen de alltmer svårbedömda avvägningsfrågorna rörande markanvändningen för jord- och skogsbruk, fritidsändamål och andra intressen lättare kunna lösas. Mot detta alternativ talar bl. a. att organet, genom att lantmäteriet f. n. till större delen verkar inom tätorter, skulle komma att innesluta betydande arbetsuppgifter, som är främmande för jord- och skogsbruksintressena. Styrelsen vill därför inte nu förordna en dylik lösning av organisationsfrågan.

Sammanslagning av hushållningssällskap och lantbruksnämnd tillstyrks av så gott som alla remissinstanser. Såsom exempel på uttalanden i denna fråga kan nämnas att *länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller att begreppen jordbrukets inre rationalisering och driftsrationalisering numera knappast är så distinkta och naturligt avgränsade från varandra, att de lämpar sig för att bestämma skilda organs kompetensområden. Med den obestämda uppgiftsfördelning, som råder mellan hushållningssällskap och lantbruksnämnder, har olägenheter för verksamheten med jordbrukets rationalisering inte kunnat undvikas. Länsstyrelsen anser det därför vara ställt utom allt tvivel att en sammanslagning av dessa närstående organ bör ske. Länsstyrelsen förordar dock att hushållningssällskapen behålls såsom ideella medlemsorganisationer vilka bl. a. har att utse ledamöter i regionalorganets styrelse. Även *länsstyrelsen i Hallands län* ifrågasätter, om man inte bör låta de nuvarande hushållningssällskapen fortleva som rent frivilliga organisationer.

Hushållningssällskapens Förbund tillstyrker utredningsförslaget under förutsättning att även skogsvårdsstyrelserna infogas i det nya länsorganet. Det kan nämligen enligt förbundet — på samma sätt som skett beträffande skogsvårdsstyrelserna — anföras en rad argument för att lämna hushållningssällskapen utanför omorganisationen. Liknande synpunkter har anförts av ett antal *hushållningssällskap*.

Mot förslaget att skogsvårdsstyrelserna skall ingå i det föreslagna nya rationaliseringsorganet vänder sig med något undantag samtliga remissinstanser med anknytning till skogsnäringen, medan de instanser som har sin närmaste anknytning till jordbruket tillstyrker utredningsförslaget. Bland de övriga är meningarna delade.

Bland dem som tillstyrker utredningens förslag i denna del märks *statskontoret*, som fäster särskilt avseende vid att den föreslagna lösningen skapar förutsättningar för en samlad bedömning av förekommande rationaliseringsbehov samt för en välvägd användning av tillgängliga resurser. Även *lantbruksstyrelsen* finner helt övertygande skäl tala för utredningsförslaget. Endast genom att det nya organet får hand om även de skogliga arbetsuppgifterna kan garanti skapas för att de svårlösta strukturrationaliseringsfrågorna verkligen kommer att fullt ut bedömas även ur skogliga synpunkter. Eftersom strukturrationaliseringen i skogsmarken torde vara en av de mest betydelsefulla frågorna för vårt skogsbruk, anser styrelsen att man bör undvika en organisationslösning, där skogsvårdsstyrelserna stannar utanför det organ som handlägger dessa frågor. Det kombinerade jord- och skogsbruksföretaget torde enligt styrelsen ha möjlighet att långsiktigt hävda sig ur rent ekonomisk synpunkt inom betydande delar av landet. Rådande fastighetsindelning och befolkningsförhållanden gör att insatserna för att förbättra sådana kombinerade företag under lång tid kommer att vara en mycket betydelsefull uppgift för rationaliseringsorganen. Om statsmakterna skulle besluta sig för att behålla skogsvårdsstyrelserna fristående, anser styrelsen att det är nödvändigt, att skoglig sakkunskap med högre utbildning finns tillgänglig inom det nya regionalorganet.

Styrelsen för lantbrukshögskolan tillstyrker utredningsförslaget och framhåller att genomförda analyser visar att de svenska lantbruksföretagen i stor utsträckning kännetecknas av mindre rationella proportioner mellan tillgängliga produktionsresurser. För att i rationaliserings- och rådgivningsverksamheten kunna komma till rätta med detta är det angeläget att utredningens organisationsförslag genomförs. Endast därigenom kan tillgängliga personalresurser rationellt utnyttjas och erforderlig expertis tillhandahållas.

RLF m. fl. tillstyrker utredningsförslaget och anför att det behövs en fortsatt storleksrationalisering såväl beträffande den odlade jorden som skogsmarken för att få fram bärkraftiga enheter. Nödvändig samordning kan dock inte uppnås, om man har ett särskilt organ på skogssidan som inte tar aktiv del i verksamheten. Förbunden fastslår att, om statsmakterna önskar åstadkomma en fortsatt snabb och långtgående strukturrationalisering av det enskilda jord- och skogsbruket, det är nödvändigt att bedriva verksamheten gemensamt för jord och skog. Förbunden framhåller även vikten av en på kombinerade jord- och skogsbruksföretag inriktad rådgivnings- och upplysningsverksamhet. Uppgiften i reservationen av ledamöter-

na Hæggbloom och Johansson om det ringa behovet av kontakt mellan skogsvårdsstyrelserna samt lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen anser förbunden vara synnerligen anmärkningsvärd.

Även LO förordar den av jordbruksutredningen föreslagna sammanslagningen av länsorganen. Möjligheten till en samlad företagsekonomisk bedömning av det kombinerade jord- och skogsbruksföretaget framstår nämligen som en central väg att skapa rationella företag. För det bondeägda jord- och skogsbruket är sammanföringen därför enbart till fördel. Risk föreligger emellertid att det nya regionalorganet blir så jordbrukardominerat att storskogsbrukets väsentliga intressen kommer att eftersättas. LO gör därför vissa förbehåll beträffande sammansättningen av organets styrelse.

Även med hänsyn till den föreslagna, nya jordförvärvslagen har man enligt LO anledning att räkna med att huvuddelen av skogsproduktionen från de områden, vars verksamhet täcks av skogsvårdsstyrelseorganisationen, under överskådlig framtid kommer att ske i småföretagets former, även om dessa småföretag så småningom kan organiseras i någon form av skogssamverkan. En nära kontakt med rationaliseringsverksamheten inom småskogsbruket anses därför vara ett livsintresse för skogsindustrin för att den skall kunna följa och påverka utvecklingen av sin råvarubas. LO anför vidare att det givetvis måste vara ett centralt intresse för skogsbruket att få ett ord med i laget vid handläggningen av frågor enligt jordförvärvslagen. Om skogsvårdsorganisationen behålls såsom en separat organisation minskar starkt storskogsbrukets möjlighet till inflytande på lagtillämpningen, eftersom denna lagtillämpning måste skötas av rationaliseringsorganisationen. LO finner därför att det måste ligga även i storskogsbrukets intresse att rationaliseringsorganen sammanförs till en organisation på det regionala planet.

TCO ansluter sig också till utredningens förslag men framhåller vikten av att jordbruks- och skogsintressena blir i lika mån tillgodosedda. Vägledande för TCO:s ställningstagande har varit de administrativa rationaliseringsvinster, som är förbundna med den längre gående sammanslagningen.

På skäl, som i huvudsak överensstämmer med de anförda, tillstyrks utredningsförslaget även av drygt halva antalet *länsstyrelser*, *Skogs- och Lantarbetsgivareföreningen*, *Svenska Lantarbetareförbundet*, *Hushållningssällskapens Förbund*, *Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund*, omkring hälften av *överlantmätarna*, det övervägande antalet *lantbruksnämnder* och *hushållningssällskap* samt två *skogsvårdsstyrelser*.

De remissinstanser, som avstyrker utredningsförslaget i denna del, är inte övertygade om att skogsvårdsstyrelsernas sammanförande med jordbruksorganen medför påtagliga fördelar. Denna uppfattning hyser *arbetsmarknadsstyrelsen*, som anser att organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets och skogsbrukets område bör bedömas med hänsyn till de näringspolitiska målsättningarna för de båda näringarna. De ekonomiska för-

utsättningarna är i viktiga avseenden andra för skogsbruket än för jordbruket. Rationaliseringsproblemen kommer därför att bli olikartade för de båda näringarna. Utvecklingen synes också gå mot en minskad integration dem emellan.

Skogsstyrelsen, som ansluter sig till vad som anförts i bl. a. ledamöterna Hæggbloms och Johanssons reservation, anser att utredningen starkt över-skattat både möjligheterna och behoven av att genomföra fullständiga företagsekonomiska kalkyler för kombinerade jord- och skogsbruksföretag såsom grund för olika ställningstaganden. Jordbruket har många produktionsalternativ, medan skogsbruket under de korta kalkylperioder, som kommer i fråga, endast har ett, nämligen att producera skog inom ramen för strängt biologiska lagar. När man från skogsbrukshåll betonar att jordbruk och skogsbruk är två skilda näringar, som rent driftsmässigt har sina särskilda förutsättningar och problem, innebär detta dock inte att man är benägen att skilja mellan jordbruk och skogsbruk, när det gäller strukturrationaliseringsfrågornas handläggning. Skogsstyrelsen anser det emellertid mycket angeläget, att en allsidig skoglig representation finns i de beslutande församlingarna på detta område, dvs. styrelsen för lantbruksorganet och strukturdelegationen. Skogsvårdsstyrelserna bör biträda strukturorganen i deras arbete av skoglig natur på liknande sätt som utredningen förutsätter beträffande lantmäteriet. Styrelsen anser den gemensamma sektorn vara alldeles för liten för att väga tungt som argument för att inlemma skogsvårdsorganisationen i lantbrukets organ. Den hittillsvarande utvecklingen jävar påståendet, att skogsvårdsstyrelsernas arbetsuppgifter kan väntas komma att successivt minska inom en näraliggande framtid. Ett eventuellt bortfall av vissa undervisningsuppgifter skulle uppvägas av den intensifiering av andra offentliga uppgifter som är nödvändig. Ur organisatorisk synpunkt skulle den föreslagna sammanslagningen bli en komplicerad och otymplig organisation. Om utvecklingen framdeles ger vid handen att det kan vara önskvärt att sammanföra skogsvårdsstyrelserna med jordbruksorganen, torde en sådan åtgärd kunna genomföras utan alltför stor omgång. Om däremot ett sammanförande sker brådstörtat och åtgärden sedermera befinns olämplig ur verksamhetssynpunkt, torde det erbjuda betydligt större svårigheter att tillrättalägga misstaget och ur den sammanslagna organisationen bryta ut de skogliga organen.

Skogsbruksutredningen finner att något ställningstagande till skogsorganens sammanföring med jordbruksorganen knappast kan grundas på nu föreliggande utredningsmaterial. Beslut i frågan bör därför anstå.

Domänstyrelsen anser att utredningen inte tillräckligt beaktat utvecklingstendenserna inom jordbruket och skogsbruket. Den rationaliseringsprocess, som pågår inom skogsbruket, verkar upplösande på sambandet mellan jord och skog. Det svenska skogsbrukets förvaltningsstruktur och ägarefördelning anses hädanefter väsentligen böra behandlas ur andra syn-

punkter än jordbrukets. Förvärvs- och strukturfrågorna bör likväl handläggas gemensamt för jord- och skogsbruket av ett objektivi t arbetande organ, där skogsbruket bereds ett inflytande som svarar mot dess betydelse. Domänstyrelsen anser att dessa frågor bör överföras från lantbruksnämnderna till länsstyrelserna. *Lantmäterist yrelsen* ifrågasätter med hänsyn till skogsfrågornas allmänna betydelse, om det inte inom varje län bör finnas en särskild myndighet eller nämnd, som representerar samtliga skogsägarkategorier och som har till huvudsaklig uppgift att fungera som allmänt skogligt remissorgan på länsplanet, att i samråd med andra organ utföra utredningar och prognoser för länets skogsbruk samt att i övrigt bevaka skogsbrukets intressen på länsplanet.

Skogsindustriernas Samarbetsutskott anser att det i det dynamiska utvecklingsskede på såväl jordbrukets som skogens områden, som nu pågår och som uppenbarligen kommer att i betydande omfattning föra de båda näringsgrenarna alltmer isär, knappast kan stå i överensstämmelse med någondera näringens intressen att sammanslå de för dem inrättade självständiga organen. I takt med jordbrukets successiva avveckling i skogsbygderna ökar den skogsareal, som inte är förbunden med jordbruk. Inom mycket stora områden dominerar skogsbruket, medan jordbruket spelar en helt underordnad roll. För dessa områden anser utskottet den föreslagna, för jord- och skogsbruk gemensamma organisationen vara direkt olämplig.

Skogsvårdsstyrelsernas Förbund anser att utredningen i mycket hög grad avfattet sina motiveringar med utgångspunkt från enbart jordbrukets synpunkter och att organisationsförslaget för skogsbrukets del innebär en allvarlig försämring. Förbundet delar dock utredningens uppfattning att aktiv inköpsverksamhet och tillämpningen av jordförvärvslagstiftningen bör handläggas av ett organ. Några svårigheter bör inte på grund härav föreligga att behålla fristående skogsvårdsstyrelser, om dessa av lantbruksnämnden utnyttjas som serviceorgan. Förbundet anför att vid ingången av år 1964 6,9 % av den privata skogsmarksarealen var ansluten till skogsbruksområden. Den anslutna arealen hade under 1963 ökat med 1,2 %. Skogsvårdsstyrelserna svarade den 1 januari 1964 för ca 60 % av serviceverksamheten inom det privata skogsbruket och skogsägareföreningarna för ca 30 %. Förbundet anser det vara önsketänkande att tro, att skogsvårdsstyrelsernas serviceverksamhet inom överskådlig tid kan övertas av exempelvis skogsägarnas organisationer.

På i allt väsentligt liknande skäl avstyrks utredningens förslag av *Sveriges Industriförbund*, *SACO*, *Sveriges Skogsägareförbund*, *Svenska Skogsarbetareförbundet*, sju länsstyrelser, fem överlantmätare, alla *skogsvårdsstyrelser* utom två, ett *hushållningssällskap* och en *lantbruksnämnd*.

Utredningens principuttalanden rörande verksamhetsområdets omfattning och inriktning vid de nya regionalorganen föranle-

der i allmänhet ingen erinran från remissinstanserna. *RLF m. fl.* framhåller att intresset för strukturfrågorna inte får undanskymma värdet av informations- och rådgivningsverksamheten. Denna får dock aldrig ges formen av propaganda eller indoktrinering med syfte att driva utvecklingen i en för statsmakterna önskvärd riktning, som inte samtidigt obetingat är till fördel för näringsutövarna. Bedömningar av marknadsläget för olika produkter bör inte ingå i regionalorganens rådgivningsverksamhet utan bör i stället ske genom lantbrukarnas egna organisationer. *Hushållningssällskapens Förbund* framhåller att även för framtiden lokalt framkomna uppslag, inte minst på driftsrationaliseringens område, kan komma att spela en väsentlig roll för framstegstakten. Enligt förbundet är det därför synnerligen angeläget att även de nya länsorganen får möjlighet att, vid sidan av de mera instruktionsmässigt bundna arbetsuppgifterna, ta upp och engagera sig i sådana utvecklingsfrämjande åtgärder. Förbundet och ett flertal *hushållningssällskap* pekar på den stora betydelse beställningsverksamheten har för kontakterna mellan näringsutövarna och befattningshavarna samt för de senares möjligheter att följa och bli insatta i de aktuella problemställningarna inom näringarna. Flertalet *hushållningssällskap* och *skogsvårdsstyrelser* samt många *lantbruksnämnder* önskar behålla beställningsverksamheten i oförändrad omfattning. *Statskontoret* framhåller att, om det skall vara möjligt att avväga regionalorganets befattning med serviceuppgifter och affärs- mässig verksamhet med hänsyn till behovet, det är av vikt att taxesättning- en för regionalorganets tjänster av detta slag särskilt uppmärksammas och följs upp.

Styrelsen för lantbrukshögskolan, trädgårdsnäringsutredningen, Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund och Sveriges Yrkesfruktodlares Riksförbund förutsätter att vid uppbyggandet av det nya regionalorganet även trädgårdsnäringen tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att uppgiften att stödja den kommersiella trädgårdsskötseln naturligt hör hemma hos regionalorganet. Även för hemträdgårdsverksamheten, som anses vara av inte ringa miljömässig betydelse, finns behov av fortsatt stimulans. *Svenska Lantarbetareförbundet* anser däremot att planering av hemträdgårdar m. m. inte bör ingå i det nya organets uppgifter, då sådan service nu kan erbjudas av trädgårdsanläggningsfirmor. Enligt förbundet bör endast den direkt yrkesmässiga trädgårdsodlingen belönas av det nya organet.

Styrelsen för lantbrukshögskolan förutsätter att all egentlig försöks- verksamhet inom jordbruks- och trädgårdsnäringsområden inordnas i lantbrukshögskolans riksförsöksprogram. Detta bör leda till bättre samordning och rationellare planläggning av verksamheten. Styrelsen förut- sätter även att de nya regionalorganen på samma sätt, som *hushållnings- sällskapen f. n. gör*, skall deltaga i distriktsförsöksnämndernas verksamhet

och biträder i princip förslaget att försöksinstitutionerna skall kunna anlita regionalorganen för vissa uppgifter. Styrelsen framhåller dock att ett förverkligande av lantbrukshögskolans nyligen uppställda målsättning för försöksverksamheten förutsätter större och mera omfattande försöksserier. Detta medför att distriktsförsöksstationerna i större utsträckning än hittills själva måste utföra försöksarbetet.

Ett flertal *hushållningssällskap* understryker försöksverksamhetens betydelse för rådgivningen. *Hushållningssällskapet i Malmöhus län* framhåller att, även om fältförsöken i allmänhet står under lantbrukshögskolans ledning, lokala problem ständigt uppträder som för sin lösning kräver ett snabbt insättande av försök. Sällskapet anser det därför angeläget att regionalorganet kan medverka med att utföra sådana försök.

I fråga om regionalorganets befattning med olika slag av kontrollverksamhet anser *styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt* att i detta sammanhang bör övervägas att till anstalten överföra huvudmannskapet för de statsunderstödda lokala frökontrollanstalterna. *Styrelsen för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt* delar inte utredningens uppfattning att markkarteringen på ett tillfredsställande sätt kan bedrivas i den privata sektorn. Styrelsen framhåller att genom tillkomsten av statens lantbrukskemiska laboratorium med därtill hörande filialer förutsättningar skapas för att markkarteringsverksamheten skall grundas på tillförlitliga jordanalyser.

Utredningens förslag om att sammanfoga den centrala ledningen för fiskeriadministrationen tillstyrks i allmänhet, liksom även förslaget att placera fiskerikonsulenterna vid regionalorganen. Beträffande dessa konsulenters organisatoriska ställning råder dock delade meningar. *Fritidsfiskeutredningen*, *Svenska Lantarbetareförbundet* samt ett mindre antal *länsstyrelser* och *hushållningssällskap* förordar att fiskerikonsulenterna organisatoriskt infogas i den statliga fiskeriadministrationen. *Hushållningssällskapens Förbund*, några *länsstyrelser* samt flertalet *hushållningssällskap* rekommenderar däremot att de inordnas i regionalorganet. *Fiskeristyrelsen* anser att fiskerikonsulenternas lokala anknytning och placering bör övervägas av den blivande organisationskommittén. Enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* bör fiskeriadministrationen utredas i särskild ordning samtidigt som rationaliseringsorganisationen detaljplaneras.

Styrelsen för veterinärhögskolan, *RLF m. fl.*, *Hushållningssällskapens Förbund* samt flertalet *hushållningssällskap* anser att regionalorganet bör utrustas med veterinära rådgivare. Sambandet mellan rådgivning och laboratorieverksamhet på veterinärområdet framhålls allmänt. Några *hushållningssällskap* anser att laboratorierna bör behållas vid regionalorganen, under det att *styrelsen för veterinärhögskolan* liksom även *statens veterinärmedicinska anstalt* föreslår att frågan om laboratoriernas ställning och omfattning ytterligare utreds. Anstalten förordar därvid att laboratorierna

underställs veterinärstyrelsen och inte vare sig regionalorganen eller anstalten. *Veterinärstyrelsen* anser i likhet med utredningen att renodlad hälsokontroll inte ligger så väl i linje med ett rationaliseringsorgans uppgifter. I varje fall synes det styrelsen orealistiskt att under ett viktigt upprustningsskede i jordbruksrationaliseringen belasta dessa organ med sådan verksamhet.

SACO och *RLF m. fl.* delar utredningens uppfattning att den del av hemkonsulentverksamheten som innefattar konsumentupplysning bör avskiljas från regionalorganets verksamhet. Detta bör dock inte ske, förrän man funnit något annat organ på länsplanet till vilken verksamheten kan knytas. Liksom utredningen anser dessa remissinstanser det utomordentligt angeläget, att den del av hemkonsulentverksamheten som syftar till en bättre hushållning med produktionsresurserna på landsbygden kvarstår i det nya organet. *Hushållningssällskapens Förbund* är tveksamt i fråga om möjligheten att i det praktiska arbetet upprätthålla den föreslagna uppdelningen. Förbundet erinrar vidare om att 1964 års riksdag uttalat, att hushållningssällskapen i ökad utsträckning bör anlitas som lokala replipunkter för den allmänna konsumentupplysning som det statliga konsumentinstitutet bedriver. En organisatorisk förändring på området måste enligt förbundet föregås av ytterligare utredning. Flertalet *hushållningssällskap* vill att hemkonsulentverksamhet skall ingå i regionalorganets uppgifter.

Statens institut för konsumentfrågor tillstyrker att hela hemkonsulentverksamheten tills vidare inordnas i den föreslagna nya organisationen. Samtidigt framhåller dock institutet det angelägna i att den konsumentupplysande delen av hemkonsulentverksamheten snarast får en ändamålsenlig uppbyggnad och organisation och föreslår att en särskild utredning tillsätts härom. Även *statens konsumentråd* förordar en sådan utredning. Rådet anser det vara svårt att genomföra en tudelning av hemkonsulenternas verksamhet. Det föreligger inte någon större skillnad i behovet av konsumentupplysning mellan jordbrukarhushåll och övriga hushåll. Eftersom hemkonsulenternas verksamhet bör rikta sig till alla hushåll, bör denna inte vara knuten till ett jordbruksorgan. Liknande synpunkter anför *Sveriges Husmodersföreningars Riksförbund* och *Svenska Lantarbetareförbundet*.

Utredningens förslag att arbetet med hemslöjdens främjande inte bör infogas i regionalorganet tillstyrks av flertalet remissinstanser som yttrat sig i frågan. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser dock att resultatet av pågående hemslöjdsutredning bör avvaktas, innan slutlig ståndpunkt tas till hemslöjdens ställning i den föreslagna organisationen.

Utredningens förslag beträffande regionalorganets status innebär enligt bl. a. *lantbruksstyrelsens* uppfattning, att organet får övervägande statlig karaktär men också kommer att innehålla väsentliga drag från

hushållningssällskapen. RRV anser övervägande skäl tala för att regionalorganet blir statligt. Om det skulle erhålla samma status som de nuvarande hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna, skulle detta innebära bl. a., att den nu statligt anställda personalen hos lantbruksnämnderna finge överföras till icke statlig anställningsform. Det har nämligen hittills inte förekommit att personalorganisationen i ett halvstatligt organ består av statsanställd personal. TCO förordar att den nya organisationen fullt ut inlemmas i den statliga förvaltningen på samma sätt som nu är fallet med lantbruksnämnderna. Förbundet anser det under alla omständigheter angeläget att personalen ges en likvärdig status, oavsett om viss verksamhet finansieras med statsmedel eller med medel från annat håll. Även *länsstyrelserna i Hallands, Värmlands och Västernorrlands län* anser att det nya organet bör vara helstatligt.

Att på sätt utredningen föreslagit knyta en *medlemsorganisation* till regionalorganet tillstyrks av *lantbruksstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan, styrelsen för statens växtskyddsanstalt, RLF m. fl., Hushållningssällskapens Förbund, nio länsstyrelser, samtliga hushållningssällskap* samt *flertalet lantbruksnämnder*. Därvid anför t. ex. *RLF m. fl.* att de erfarenheter, som vunnits i samband med tillkomsten av lantbruksnämnderna, visar att ett helt fristående statligt organ har svårt att få kontakt med näringsutövarna. Förbunden anser att det förtroende, som lantbrukarna genom tiderna visat hushållningssällskapen, utan tvivel berott på att de ägt inte endast insyn i utan även inflytande på verksamheten. Liknande synpunkter framförs av *Hushållningssällskapens Förbund. Hushållningssällskapet i Örebro län* anser att många missförstånd om organets verksamhet kan undvikas genom en öppen överläggning om planerade eller vidtagna åtgärder.

Utredningens förslag om medlemsorganisation avstyrks av *statskontoret, RRV, domänstyrelsen, skogsbruksutredningen, TCO, Skogsvårdsstyrelsernas Förbund, sex länsstyrelser* samt *sex skogsvårdsstyrelser*. Enligt *statskontorets* mening skapar en medlemsorganisation enligt de förutsättningar och med de befogenheter, som utredningen angett, betydande oklarhet i fråga om regionalorganets offentlighetsrättsliga ställning och torde principiellt sett vara främmande för den statliga förvaltningen. RRV framhåller att, om regionalorganet blir statligt, torde medlemsorganisationen ej kunna ingå i organet. Den bör i stället få karaktär av en från myndigheten fristående stödorganisation.

Skogsvårdsstyrelsernas Förbund framhåller att det för skogsbruket inte föreligger behov av någon ny arbetsform för lokal förankring och att man knappast kan påräkna något större intresse för medlemsorganisationen från skogsägarhåll. Å andra sidan kan befaras att en medlemsorganisation, med så stort inflytande som ifrågasätts, kan komma att politiskt styra regionalorganet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att önskemålen om en fortsatt form-lös stöd- och stimulansverksamhet bäst tillgodoses inom ramen för hushållningssällskapens medlemsorganisation. Om denna ideella organisation behålls, innebär detta en smidig lösning också därigenom att den vanskliga frågan om dispositionen av sällskapens fonder m. m. ej behöver ställas på sin spets. Länsstyrelsen framhåller, att tillgångarna inom Norrbottens läns hushållningssällskap skapats genom insatser, som rör fiske, hemträdgårdar och hemslöjd, dvs. aktiviteter som inte avses få motsvarighet i den nya organisationen. En möjlighet till fortsatt dylik verksamhet inom medlemsorganisationens ram kan säkerligen verka stimulerande på medlemsanslutningen. Vidare skulle bl. a. vinnas att hela uppbyggnaden med lokal förankring i hushållningssällskapens gillen, ombud och personliga kontakter kvarstår. Även samordningen uppåt i en riksorganisation, Hushållningssällskapens Förbund, gagnar säkerligen den regionala medlemsorganisationens arbete. Även *länsstyrelsen i Hallands län* hyser liknande uppfattning.

Lantbruksstyrelsen samt *hushållningssällskapet och lantbruksnämnden i Jönköpings län* anser att det bör utredas, om inte medlemsbasen kan vidgas genom att organisationer, företag och kommuner får tillfälle att bli medlemmar. Två ledamöter i lantbruksstyrelsen ifrågasätter om det är lämpligt att kräva avgift för erhållande av medlemskap. Lantbruksstyrelsen förordar, i likhet med några lantbruksnämnder och hushållningssällskap, att möjligheterna att åstadkomma ett enklare förfarande vid val av lantbruksombud undersöks. För att medlemsanslutningen skall bli god redan från början anser bl. a. lantbruksstyrelsen att hushållningssällskapens medlemmar vid omorganisationen automatiskt bör erhålla medlemskap i de nya regionalorganen.

Skogs- och Lantarbetsgivareföreningen framhåller att problem rörande näringsutövarnas inflytande på representationen lär uppkomma i de fall medlemsantalet är ringa i förhållande till hela antalet yrkesutövare. Det finns skäl att tro att medlemsantalet kommer att variera lika starkt, som det nu gör för hushållningssällskapen, om åtgärder inte vidtas som medför en tillfredsställande medlemsanslutning. Föreningen föreslår att frågan om medlemsorganisationen ytterligare utreds.

Jordbruksutredningens förslag, att näringsutövarnas representanter i regionalorganets styrelse skall utses av medlemsorganisationen, tillstyrks av dem som stöder förslaget om en sådan organisation. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser det däremot vara mycket ovisst om den lokala medlemsorganisationen får den anslutning, som är nödvändig för att den skall bli representativ såsom valförsamling. En annan ordning för att utse dessa styrelseledamöter bör därför övervägas, varvid möjligen jordbrukets intresseorganisationer kan få rätt att utse dessa ledamöter. Denna uppfattning delas av bl. a. *länsstyrelserna i Malmöhus och Värmlands län*.

I fråga om utformningen av styrelse och delegationer har en mängd synpunkter och önskemål framförts.

Statskontoret anser att en så vidlyftig styrelse som den föreslagna inger betänkligheter ur arbetssynpunkt och ifrågasätter om inte antalet styrelseledamöter bör minskas. Det i och för sig önskvärda medinflytandet från näringsidkarnas sida kan lämpligen tillgodoses genom att Kungl. Maj:t och landstinget utser styrelseledamöter på sådant sätt att jordbruks- och skogsintressena blir företrädna. Även *domänstyrelsen* anser att styrelseledamöterna bör utses av Kungl. Maj:t och vederbörande landsting bl. a. med hänsyn till att regionalorganet skall disponera statliga medel.

Svenska Lantarbetareförbundet anser det vara till fyllest om styrelsen består av nio ledamöter, varav Kungl. Maj:t utser fem (däribland ordföranden), landstinget två och medlemmarna två. Samma uppfattning redovisar bl. a. *Sveriges Industriförbund*, *Skogsindustriernas Samarbetsutskott* samt *länsstyrelsen i Älvsborgs län*.

Lantbruksstyrelsen anser att det ur arbetssynpunkt givetvis varit fördelaktigare med en mindre styrelse. Med hänsyn till de många intressen, som bör tillgodoses, anses det dock knappast möjligt att utan olägenhet minska representationen från någondera sidan. Även antalet delegationer, som skall rekryteras från styrelsen, talar för ett relativt stort antal ledamöter. Också *RLF m. fl.*, *Hushållningssällskapens Förbund*, ett antal *länsstyrelser* samt en rad andra länsmyndigheter tillstyrker utredningsförslaget på denna punkt. *RLF m. fl.* framhåller att en begränsning av antalet medlemsrepresentanter till två säkert också medför att representationen i de särskilda delegationerna minskar. Därmed skulle näringsutövarnas insyn i verksamheten i hög grad begränsas. Förbunden anser det tveksamt om man i ett sådant läge över huvud taget skulle kunna upprätthålla en medlemsorganisation.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser däremot att medlemmarna inte bör få ett så dominerande inflytande på styrelsens sammansättning som utredningen tänkt sig. Om det av utredningen föreslagna antalet lokalt utsedda ledamöter i styrelsen godtas, anser styrelsen det rimligare att landstinget utser fyra och medlemsorganisationen två. Även *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* förordar annan sammansättning av regionalorganets styrelse. Kungl. Maj:t bör utse tre ledamöter, landstinget fyra och medlemsorganisationen fyra. En mera fyllig representation från landstingets sida svarar bättre mot principerna för länsdemokrati.

Synpunkter i övrigt på styrelsens sammansättning framförs bl. a. av *LO*, som framhåller att den måste tillgodose de väsentligaste sidorna av samhällsintresset. Eftersom de av medlemsorganisationen valda styrelsemedlemmarna får förutsättas representera huvudsakligen jordbruk och småskogsbruk, måste Kungl. Maj:t och i viss mån även landstingen tillse att övriga kategorier blir i tillfredsställande grad representerade bland de av dem tillsatta ledamöterna. Detta gäller såväl storskogsbruk och skogsin-

dustri som handel, distribution och inte minst konsumenter. Även TCO understryker angelägenheten av att konsumentintresset blir företrätt inom styrelsen. Detta bör ske genom representation från de större lönlagarorganisationerna. *Skogsstyrelsen* och andra skogliga organ understryker angelägenheten av att skogsbruket tillförsäkras ett sådant medinflytande som svarar mot näringsens berättigade krav. Bl. a. *Sveriges Industriförbund* framhåller vikten av skälig skoglig representation i regionalorganet, även om skogsvårdsstyrelsen behålls som fristående organ.

Lantbruksstyrelsens majoritet anser det nödvändigt, bl. a. av samordningsskäl, att regionalorganets chef ingår som ledamot av styrelsen. Denna uppfattning delas av *styrelsen för lantbrukshögskolan*, *Svenska Skogsarbetareförbundet*, *Hushållningssällskapens Förbund*, *sju länsstyrelser*, *18 lantbruksnämnder* och *tolv hushållningssällskap*. *Lantbruksnämnden* och *hushållningssällskapet i Västernorrlands län* pekar på att cheftjänstemannen under tiden mellan sammanträdena av skilda omständigheter tvingas avgöra ärenden med eller utan kontakt med styrelsens ledamöter. *Hushållningssällskapet i Hallands län* framhåller att avdelningscheferna föreslås ingå som ledamöter i resp. delegationer och således äga beslutanderätt i frågor, där cheftjänstemannen endast får rätt anteckna avvikande mening. Underordnade tjänstemän skulle således erhålla större befogenheter än cheftjänstemannen, vilket synes vara inkonsekvent.

Hushållningssällskapens Förbund, som också anser att cheftjänstemannen bör tillhöra styrelsen, föreslår att i stället de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna minskas med en. Några *lantbruksnämnder* och *hushållningssällskap* är av samma mening.

Utredningen har föreslagit att överlantmätaren bör äga delta i styrelsens överläggningar, då frågor behandlas som berör hans verksamhetsområde. Mot detta förslag har inte framkommit annan erinran än att *överlantmätaren i Kronobergs län* anser att överlantmätaren vid dessa tillfällen bör ingå som ledamot i styrelsen samt att *överlantmätarna i Kristianstads* och *Norrbottnens län* förordar att överlantmätaren skall ha befogenhet att närvara vid alla sammanträden.

Förslaget att beslut i vissa frågor skall fattas av delegationer och tjänstemän tillstyrks i stort av de remissinstanser som yttrat sig i frågan. *Lantbruksstyrelsen* framhåller att det är angeläget att delegering till tjänstemän av beslutanderätt utnyttjas så långt det med hänsyn till ärendenas art anses möjligt. *Länsstyrelserna i Kristianstads* och *Kopparbergs län* befarar att den reella beslutanderätten kan komma att förskjutats till delegationerna. Vid avvägningen av hur ärendena skall fördelas på olika beslutsnivåer bör därför beaktas styrelsens ställning som huvudansvarig för verksamheten.

Remissinstanserna har i allmänhet intet att erinra mot att chefstjänstemannen skall äga rätt påfordra att ärende förs från delegation för beslut i styrelsen. *Lantbruksnämnden* och *hushållningssällskapet i Kalmar län* anser dock att även en majoritet inom delegation bör ges denna rätt. Bl. a. *länsstyrelsen i Kristianstads län* förordar att varje delegationsledamot får rätt att påkalla prövning i styrelsen. *Lantmäteristyrelsen* anser däremot att möjligheterna att från strukturdelegationen föra ärenden vidare till styrelsen bör begränsas. I viss mån liknande uppfattning hyser *lantbruksstyrelsen*, som framhåller att strukturdelegationen i högre grad än styrelsen utformats just för att träffa kvalificerade avgöranden i förvävsfrågor. Styrelsen föreslår att jordförvävsärenden skall behandlas i styrelsen endast om en majoritet av delegationen påfordrar detta. Vidare bör i så fall samtliga, som deltagit i ärendets behandling i delegationen, beredas tillfälle att närvara och yttra sig, då ärendet avgörs i styrelsen. Om statsmakterna inte anser en sådan beslutsordning tillfredsställande, föreslår styrelsen att strukturdelegationen i dessa ärenden får fungera som sista instans på länsplanet. Det senare alternativet förordas även av *Skogsindustriernas Samarbetsutskott* och *överlantmätaren i Kronobergs län*.

Lantbruksnämnden i Värmlands län anser att det inte bör föreskrivas att ett bestämt antal delegationer skall inrättas. Det bör ankomma på centralorganet att besluta härom.

Trädgårdsnäringsutredningen, *Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund*, *Sveriges Yrkesfruktodlares Riksförbund* och *hushållningssällskapet i Malmöhus län* föreslår att i län, där den yrkesmässiga trädgårdsodlingen har väsentlig storlek och betydelse, främst i Malmöhus och Stockholms län, inrättas en speciell trädgårdsdelegation.

I fråga om strukturdelegationens sammansättning anser bl. a. *lantbruksstyrelsen*, ett antal *länsstyrelser* och *lantbruksnämnder* att även regionalorganets chef bör ingå. Samma uppfattning har *överlantmätaren i Kronobergs län*, som framhåller att samordningen mellan lantmäteriets och regionalorganets verksamhet i stor utsträckning torde komma att ske genom samråd mellan överlantmätaren och organets chef. Det måste därför vara en brist, att den som vid samråd svarar för organet ej ingår som ledamot i delegationen. *Länsstyrelsen i Hallands län* ifrågasätter om inte landssekreteraren bör vara självskriven ordförande i strukturdelegationen, om landshövdingen inte själv vill ta på sig detta uppdrag. Under alla förhållanden bör landssekreteraren beredas tillfälle närvara vid delegationens sammanträden.

I fråga om överlantmätarens engagemang i strukturdelegationen framhåller *överlantmätaren i Örebro län*, att han såsom ledamot måste delta i handläggning och prövning av ett stort antal ärenden, som inte gäller strukturfrågor eller fastighetsbildning, exempelvis beträffande fastighetsförvaltning.

kreditsäkerhetsfrågor m. m. Med hänsyn till det ekonomiska ansvaret torde detta förutsätta ett omfattande engagemang i delegationens arbete och frågan om en begränsning bör därför övervägas. *Överlantmätaren i Västernorrlands län* anser att ett direkt ledamotskap i strukturdelegationen kan vara mindre väl förenligt med överlantmätarens övriga uppgifter inom samhällsplanering och fastighetsbildning.

Skogsbruket bör enligt bl. a. *skogsstyrelsen* erhålla representation i strukturdelegationen. Bl. a. *länsstyrelsen i Östergötlands län* framhåller att länsjägmästaren bör ingå i delegationen, om skogsvårdsstyrelserna blir kvar.

Analogt med vad som förordats beträffande styrelsen bör enligt *TCO* även i strukturdelegationen ingå företrädare för konsumenterna.

Lantbruksstyrelsen, Sveriges Industriförbund samt *länsstyrelsen* och *överlantmätaren i Norrbottens län* förordar en mindre delegation än den som utredningen föreslagit.

I fråga om sammansättningen av övriga delegationer anser *lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna i Kronobergs och Jämtlands län* samt ett antal *lantbruksnämnder* att chefstjänstemannen bör ingå som ledamot i delegationen. Lantbruksstyrelsen finner även att personer utanför styrelsen, som har speciella kvalifikationer, bör kunna inväljas i delegationerna. Styrelseledamöterna bör dock ha majoritet. *Lantbruksnämnden i Värmlands län* hävdar däremot att delegation skall besluta på styrelsens vägnar och att ansvar för beslut inte bör få åvila andra än styrelsens ledamöter och tjänstemän. Lantbruksnämnden ifrågasätter även om inte länsarbetsdirektören bör medverka vid ärenden angående investeringar i mark eller fasta anläggningar på samma sätt som överlantmätaren i strukturfrågor. *Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund* och *Sveriges Yrkesfruktodlares Riksförbund* anser att representant för trädgårdsnärningen regelmässigt bör ingå i jordbruks- och utbildningsdelegationerna.

Förslagen om regionalorganets personalorganisation lämnas i huvudsak utan erinran. *Statskontoret* ifrågasätter dock om inte organisationen på olika nivåer inom regionalorganet bör samordnas i större utsträckning än vad utredningen föreslagit, i första hand genom att skogs- och jordbruksavdelningarna förs samman. Ett flertal *lantbruksnämnder* anför att byggnads- och markanläggningsfrågor numera är så intimt förknippade med strukturfrågorna att de därför bör tillhöra strukturavdelningens arbetsuppgifter. *Hushållningssällskapet* och *lantbruksnämnden i Jönköpings län* framhåller önskvärdheten av att personal med lantmaterit utbildning normalt ingår i det nya organets strukturavdelning, så att beredningen av ärenden där kan ske genom samverkan mellan specialister på fastighetsbildning, jordbruk och skogsbruk.

Trädgårdsnäringsutredningen, Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund och *Sveriges Yrkesfruktodlares Riksförbund* anser att vid regionalorgan

med flera trädgårdskonsulenter dessa bör utgöra en särskild trädgårdsavdelning.

Systemet med lokalrådgivare kan enligt *RLF m. fl.* vara lämpligt i vissa områden av landet. I slättbygdsområden, där specialiserad drift är vanlig och där jordbruket generellt står på en mycket hög teknisk nivå, är det emellertid ytterst tveksamt om denna typ av rådgivare kan fylla någon egentlig uppgift. *Hushållningssällskapet i Östergötlands län* delar denna tveksamhet och framhåller att, om de skickligaste näringsutövarna med specialiserad driftsinriktning förlorar förtroendet för lokalrådgivarna, så kan svårigheter uppstå att få kontakt med denna grupp, som ofta bestämmer rationaliseringstakten i en bygd. *Hushållningssällskapet i Malmöhus län* anser att genom central placering i regionen förutsättningar skapas för att i varje fall flertalet rådgivare kan vara specialutbildade. Liknande synpunkter anförs av ett flertal *hushållningssällskap* och *lantbruksnämnder* i slättbygderna. Särskilt understryks önskvärdheten av att regionalorganet ges stor frihet vid utformningen av den lokala rådgivningsorganisationen.

Utredningens förslag rörande lokalrådgivare förordas i allt väsentligt av *lantbruksstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan* samt ett antal *hushållningssällskap* och *lantbruksnämnder* i främst de skogrikare länen. *Lantbruksstyrelsen* framhåller att lokalrådgivarorganisationen måste ges tillräckliga dimensioner, så att rådgivardistriktens storlek kan begränsas. *Hushållningssällskapet i Kopparbergs län* pekar på att systemet har fungerat inom sällskapets område sedan mitten av 1950-talet. Även om distriktet varit alltför stora, har sällskapet goda erfarenheter av verksamheten. Specialister har mer eller mindre regelbundet besökt lokalrådgivarna och med dessa genomgått och löst svårare problem. Sällskapet anser att lokalrådgivarsystemet torde vara det enda som kan förordas inom områden med stora avstånd om en fullgod rådgivningsverksamhet skall kunna bedrivas.

Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund framhåller angelägenheten av att även för trädgårdsnäringen inrättas tjänster som lokalrådgivare. Dessa bör framför allt placeras inom områden med specialiserad produktion.

RRV framhåller att *taxeinkomsterna* från ett statligt regionalorgan bör tillföras inkomstitel på samma sätt som nu sker beträffande lantbruksnämndernas *taxeinkomster*. *Lantbruksstyrelsen* anser att det sannolikt blir nödvändigt att i fråga om *taxeinkomsterna* tillämpa ett system som utgör en kombination av utredningsförslagets båda alternativ. Styrelsen pekar på att *taxeinkomsterna* inte får behandlas schablonmässigt. Om så skulle ske, måste följderna bli att ett stort antal uppgifter, som nu handhas av *hushållningssällskapen* och bekostas av dessa med hjälp av *taxeinkomster* och icke-statliga anslag, antingen får uteslutas eller omorganiseras på ett genomgripande sätt i fråga om finansieringen. *Hushållningssällskapens Förbund* anser att en förutsättning för att de nya organen skall kunna fun-

gera med erforderlig smidighet och anpassningsbarhet är att de själva får behålla och disponera inflytande taxeinkomster. Förbundet förutsätter vidare att regionalorganen på likartat sätt som f. n. skall finansiera de verksamhetsutgifter som ej bekostas av det allmänna.

RRV framhåller vidare att om regionalorganet blir statligt hushållningssällskapens och skogsvårdsstyrelsernas egna tillgångar bör överföras till statsverket i den utsträckning så kan ske. Andra tillgångar bör överlåtas till särskilda stiftelser eller föreningar med uppgift att tillgodose de ändamål som tillgångarna avsetts för. *Lantbruksstyrelsen* framhåller, att det torde ankomma på hushållningssällskapen själva att besluta, om de önskar fortsätta sin verksamhet på underlag av sina tillgångar eller om de vill överlåta dem till de nya regionalorganen eller välja annan dispositionsform. Styrelsen anser det nödvändigt att dessa frågor närmare utreds och att för den framtida verksamheten lämpliga lösningar åstadkommes genom förhandlingar med hushållningssällskapen. Liknande synpunkter anförs av *RLF m. fl.* och *Hushållningssällskapens Förbund*, som i princip och i avvaktan på den närmare detaljutformningen av organisationen anser att det är lämpligast om tillgångarna disponeras för de nya regionalorganens samlade insatser.

Till utredningens förslag att sammanföra lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen har remissinstanserna tagit ställning på samma sätt som till förslaget om skogsvårdsstyrelsernas inlemmande i regionalorganen.

Länstyrelsen i Norrbottens län anser att, vilken organisatorisk lösning som än kommer att väljas för domänverket, det är naturligt att skogsstyrelsen tillförs vissa ytterligare arbetsuppgifter. I avvaktan på ställningstagande beträffande domänverket bör inga organisatoriska ingrepp göras i skogsstyrelsen.

Utredningens förslag angående centralmyndighetens styrelse m. m. tillstyrkts allmänt. *Trädgårdsnäringsutredningen* och *Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund* anser att starka skäl talar för att en representant för trädgårdsnäringen skall ingå i styrelsen. Förbundet föreslår att, om detta inte är möjligt, en fast rådgivande nämnd för trädgårdsfrågor inrättas. *Styrelsen för lantbrukshögskolan* anser att även högskolan bör vara representerad i styrelsen, med tanke på de kontakter och den samordning som i stor utsträckning fordras mellan högskolan och centralmyndigheten.

Utredningens förslag till inre organisation accepteras allmänt som utgångspunkt för vidare utredning. *Hushållningssällskapens Förbund* anser dock att den regionala och den centrala uppbyggnaden så långt möjligt bör överensstämma. *TCO* förordar att två överdirektörstjänster inrättas, en för

skogsfrågor och en för jordbruksfrågor. *Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund* anser att en särskild trädgårdsbyrå bör finnas.

Med anledning av förslaget om en samarbetskommitté för central informationsservice ifrågasätter *statskontoret* om inte samordningsfunktionen lämpligen i stället bör fullgöras av den centrala rationaliseringsmyndigheten. *Lantbruksstyrelsen*, som tillstyrker utredningens förslag, anser att det bör övervägas, om inte vissa åtgärder för bättre samordning kan genomföras utan avvaktan på slutligt beslut om organisationen av rationaliseringsverksamheten. *RLF m. fl.* framhåller att tillkomsten av den s. k. specialrådgivningen betytt mycket på jordbruksområdet och att avsaknaden av motsvarande verksamhet för skogsbrukets del måste betecknas som en stor brist. Förbunden finner det synnerligen angeläget att den nu avsedda samordningen sker och förutsätter att frågan utreds vidare i samverkan med berörda parter. *Styrelsen för lantbrukshögskolan* anser att hjälpmedel för rådgivningen lämpligen bör framställas och distribueras av affärsdrivande företag. *Jordbrukets upplysningsnämnd* finner att man bör pröva möjligheten att låta nämnden bilda stommen för den föreslagna samarbetskommittén. *Styrelsen för skogshögskolan* framhåller att informationsverksamheten rörande de skogliga forskningsresultaten i första hand bör utformas genom intimt samarbete mellan de skogliga organen och forskarna själva. Högskolestyrelsen anser att skoglig informationstjänst genom ett speciellt organ knutet till skogshögskolan bör övervägas.

Statskontoret anser att den förordade centraliseringen av vissa kamerala uppgifter har övervägande fördelar. I och med att datamaskinanläggningar framdeles kommer att finnas hos länsstyrelserna torde det dock inte vara uteslutet att berörda arbetsuppgifter skulle kunna fullgöras lika fördelaktigt regionalt. Även *RRV* och *lantbruksstyrelsen* tillstyrker förslaget. Några *hushållningssällskap* avstyrker dock centraliseringen och *Hushållningssällskapens Förbund* framhåller att all centralisering av kamerala arbetsuppgifter bör föregås av ingående prövning av vad som är fördelaktigast.

Vad utredningen föreslagit om rationaliseringsorganens samarbete med andra organ lämnas på flertalet punkter utan erinran. *Statskontoret* förordar dock med hänsyn till pågående utredning om länsförvaltningens framtida utformning viss återhållsamhet med att inrätta organ för samarbete med olika myndigheter. Enligt *länsförvaltningsutredningens* mening kommer det föreslagna sammanförandet av rationaliseringsorganen att underlätta deras samordning med andra länsorgan.

Vad gäller samordning med länsstyrelserna framhåller *länsstyrelsen i Gävleborgs län* att det finns risk för att strukturdelegationens ar-

betsuppgifter i mycket kan komma att sammanfalla med de arbetsuppgifter, som tillagts länsstyrelsens planeringsråd. Det är därför nödvändigt att omfattningen av strukturdelegationens arbetsområde tas under förnyat övervägande för att undvika kompetenskonflikter och dubbelarbete. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* pekar på att samordningsbehovet kommer att öka i och med att länsstyrelserna efter den 1 juli 1965 erhåller en central ställning som planeringsorgan i lokaliseringsfrågor. Länsstyrelsen anser att en breddning av kontakterna måste eftersträvas, helst genom någon form av gemensamt beredningsförfarande. *Länsstyrelsen och överlantmätaren i Västerbottens län* anser att kontaktfrågorna bäst löses genom att de nuvarande lösligt organiserade länsråden ges en något fastare form och att dit hänskjuts viktigare ärenden såväl från länsstyrelsen som strukturorganet.

Lantmäteristyrelsen tillstyrker de föreslagna formerna för samverkan med lantmäteriet. Styrelsen avser att vid beslut om genomförande av det framlagda förslaget föreslå erforderliga ändringar i lantmäteriinstruktionen för att göra det möjligt för överlantmätarna att medverka i rationaliseringsverksamheten på föreslaget sätt. Styrelsen understryker dock att det är viktigt att samarbetet inte begränsas till endast överlantmätarens insatser utan att även tjänstemännen i övrigt liksom hittills bör samverka. *Lantbruksstyrelsen* anser den föreslagna samordningen med lantmäteriet vara den bästa, som under givna förhållanden kan åstadkommas. Styrelsen framhåller också nödvändigheten av att personal med lantmäteriutbildning normalt ingår i det nya organets strukturavdelning, så att beredningen av ärenden där kan ske som lagarbete mellan specialister på fastighetsbildning, jordbruk och skogsbruk.

I fråga om samarbetet med arbetsmarknadsmyndigheterna framhåller *arbetsmarknadsstyrelsen*, att det vid de flesta länsarbetsnämnderna redan finns sådana kontaktmän som föreslagits av utredningen. Styrelsen vitsordar också att samarbetet mellan jord- och skogsbruksorganen samt arbetsmarknadsverket är det allra bästa. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* erinrar om att vid länsarbetsnämnderna redan finns s. k. skogsbruksdelegationer. Länsstyrelsen finner det lämpligt att dessa delegationer utnyttjas för mer krävande samrådsverksamhet, medan den av utredningen föreslagna lösningen med kontaktman normalt torde vara tillfyllest. *Länsarbetsnämnden i Norrbottens län* anser att skogsbruksdelegationen bör kunna ta upp även jordbrukspolitiska frågor sedan den tillförts jordbrukssakkunnig representant från rationaliseringsorganet. *Lantbruksnämnderna i Kalmar och Värmlands län* ifrågasätter om inte exempelvis länsarbetsdirektören bör ges samma ställning i regionalorganet, som föreslagits för överlantmätaren och planassessorn.

I anledning av utredningens förslag rörande huvudmannaskapet för skogsbruksskolorna upplyser *yrkesutbildningsberedningen*

och *skogsbrukets yrkesutbildningskommitté* att den frågan f. n. behandlas av dem men att de ännu inte tagit ställning. Yrkesutbildningskommittén anser dock skäl tala för att, såsom jordbruksutredningen föreslagit, landstingen övertar huvudmannskapet. Detta tillstyrks av *skolöverstyrelsen*, *lantbruksstyrelsen*, *Svenska landstingsförbundet*, *TCO*, *RLF m. fl.*, *Hushållningssällskapens Förbund* samt vissa länsorgan.

Skogsstyrelsen och *domänstyrelsen* vill i avvaktan på resultatet av pågående utredningar inte nu ta ställning i frågan, under det att flertalet *skogsvårdsstyrelser* avstyrker förslaget. *Skogsvårdsstyrelsernas Förbund* anser att utredningens förslag innebär en försämring av den skogliga yrkesutbildningen.

Vad utredningen föreslagit beträffande avgränsning mellan yrkesskolornas och rationaliseringsorganens utbildningsverksamhet tillstyrks av bl. a. *Svenska landstingsförbundet*. *Skolöverstyrelsen* ifrågasätter lämpligheten av den föreslagna gränsdragningen och förordar att även jord- och skogsbrukets yrkesskolor bör ges möjligheter att bedriva fortbildning. *Skogsstyrelsen* anser att det är ett förstahandsintresse att den skogliga utbildningsverksamheten hålls ihop under en och samma ledning. Utbildningen utgör en samlad enhet med olika komponenter vävda i varandra och består inte av två från varandra skilda grenar såsom utredningen anfört. Liknande synpunkter anförs av flertalet *skogsvårdsstyrelser*.

Statskontoret anser att tillsynen över lantbrukets och skogsbrukets yrkesskolor bör överflyttas till skolöverstyrelsen utan onödig tidsutdräkt. Denna uppfattning delas av *yrkesutbildningsberedningen* och *skolöverstyrelsen*. Den senare framhåller att länskolnämndernas och överstyrelsens organisation ger möjligheter att planera och leda även jord- och skogsbrukets yrkesutbildning.

Lantbruksstyrelsen anser att både skolornas och rationaliseringsorganens verksamhet i hög grad främjas om den centrala rationaliseringsmyndigheten även framdeles centralt leder vidareutbildningen. Erforderligt samband med skolöverstyrelsen anses lätt kunna erhållas genom att de bestämmelser som gäller för övriga skolor också görs tillämpliga på jord- och skogsbrukets skolor. Lantbruksstyrelsen vill dock inte påyrka att 1963 års riksdagsbeslut i ämnet rivs upp men framhåller att den förestående intensifieringen av omskolning och vidareutbildning talar för att den föreslagna centralmyndigheten under ytterligare någon tid bör vara central tillsynsmyndighet för lantbruks- och skogsbruksundervisningen.

Styrelsen för lantbrukshögskolan förordar att den centrala ledningen av lantbrukets yrkesskolor alltså knyts till lantbruksstyrelsen. Högskolan understryker särskilt vikten av att lantmästarutbildningen behålls under jordbruksdepartementet. Det är dock angeläget att denna utbildning inordnas under lantbrukshögskolans styrelse. *Skogsstyrelsen*, *Skogsvårdsstyrel-*

sernas Förbund samt ett antal hushållningssällskap och flertalet skogs-vårdsstyrelser anser att nuvarande ordning för tillsyn över lantbrukets och skogsbrukets yrkesskolor bör behållas, vilket innebär att 1963 års riksdagsbeslut i frågan bör omprövas.

Utredningens förslag om samordning av jordbruks- och skogsbruksutbildningen tillstyrks av skolöverstyrelsen, yrkesutbildningsberedningen, styrelsen för lantbrukshögskolan samt Svenska landstingsförbundet. Eftersom det är fråga om små skolenheter bör rationaliseringsvinster kunna göras i fråga om t. ex. elevinternat och administration. Skogsvårdsstyrelsernas Förbund avstyrker däremot förslaget och framhåller att den skogliga yrkesutbildningen, och icke minst grundutbildningen, i mycket hög grad är en ren skogsbruksfråga.

Lantbruksstyrelsen betonar vikten av ett gott samarbete med näringsorganisationerna. Kontakterna med dessa har enligt lantbruksstyrelsens bedömning ökat under senare år, särskilt sedan våren 1963, då jordbrukets organisationer i överenskommelse med staten åtog sig att främst genom upplysningsverksamhet befordra jordbrukets rationalisering. Bortsett från programnämnderna för upplysnings- och rådgivningsverksamheten synes man tills vidare inte behöva tillskapa särskilda, för hela landet likartade organ för nämnda kontakter. Erfarenheterna bör få utvisa i vilken mån och på vilket sätt ytterligare riktlinjer bör dras upp. Även RLF m. fl. betonar vikten av samarbete.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län tillstyrker den föreslagna samordningen av länets jord- och skogsbruksorgan, under det att de båda hushållningssällskapen samt lantbruksnämnden i södra länsdelen anser att frågan bör uppskjutas i avvaktan på ändrad länsindelning.

Bl. a. länsstyrelsen föreslår att, om sammanföring sker, personalen får behålla sina nuvarande stationeringsorter i avvaktan på ny länsindelning.

V. Departementschefen

Behovet av en fortsatt intensiv rationaliseringsverksamhet på jordbrukets, trädgårdsnäringsens och skogsbrukets områden är stort. Detta framgår bl. a. av de undersökningar av expertgrupper, som 1960 års jordbruksutredning redovisat i betänkandena Det svenska lantbrukets effektiviseringsvägar (SOU 1963: 66) och Lantbrukets strukturutveckling (SOU 1964: 37). Den tekniska och den ekonomiska utvecklingen kan väntas föra med sig nya rationaliseringsbehov. Mot denna bakgrund står det klart att för över-skådlig tid en omfattande rationaliseringsverksamhet behövs inom berörda näringar. Ur samhällets, näringsutövarnas och konsumenternas synpunkter är det angeläget att denna verksamhet sker i samma takt som in-

om övriga delar av näringslivet. Endast härigenom torde jordbruks- och skogsbruksnäringarna kunna på sikt hävda sig i den ökade konkurrens om bl. a. arbetskraft som är att vänta inom det svenska näringslivet.

Enligt nu gällande jordbrukspolitiska riktlinjer, som i huvudsak grundar sig på beslut av 1947 års riksdag, är rationaliseringen inom jordbruket en närings egen angelägenhet. Statens medverkan är dock av stor omfattning. Behov av sådan medverkan torde kvarstå under den tid som nu går att överblicka.

Under de senaste åren har det varit möjligt att kraftigt öka de resurser som staten ställer till förfogande för rationaliseringsverksamheten. Även inriktningen av statens medverkan har fortlöpande anpassats efter utvecklingen. Den organisatoriska utformningen av den statliga och statsunderstödda verksamheten på området är däremot i sina huvuddrag densamma som år 1948.

1960 års jordbruksutredning har i ett delbetänkande framlagt resultatet av sina överväganden rörande organisationen av statens medverkan i den fortsatta rationaliseringsverksamheten på såväl jordbrukets och trädgårdsnäringsens som skogsbrukets områden. Såsom framgår av redogörelsen i det föregående har utredningen föreslagit genomgripande ändringar i gällande organisation. Nära nog samtliga remissinstanser har förklarat sig anse att tiden är mogen för en omorganisation vad gäller jordbruket och trädgårdsnäringsen, under det att meningarna bland remissinstanserna gått starkt isär i fråga om skogsbruket.

Den nuvarande regionala organisationen för statens medverkan i *jordbrukets och trädgårdsnäringsens rationalisering* grundar sig på en uppdelning av verksamheten i olika grenar. Således svarar de statliga lantbruksnämnderna för den yttre och den inre rationaliseringen och de statsunderstödda hushållningssällskapen för driftsrationaliseringen. Denna uppdelning förutsätter att rationaliseringsbehovet kan tillgodoses genom åtgärder som var för sig kan hänföras till viss rationaliseringsgren, såsom att köpa till mark, att investera i byggnader eller täckdikning eller att ändra driftsinriktningen. Valet mellan åtgärder måste dock ofta ske efter en företagsekonomisk prövning som omfattar jordbruksföretagets totala förutsättningar. Omdaningsprocessen inom jordbruket har i många fall fört med sig att en kombination av förbättringar, som sker i ett sammanhang eller i nära anslutning till varandra, är nödvändig för att nå lönsamhet. Svårigheterna att hålla isär den yttre och den inre rationaliseringen samt driftsrationaliseringen har således blivit allt mer framträdande.

Med hänsyn till denna utveckling anser jag i likhet med jordbruksutredningen att den nuvarande grunden för uppdelning av verksamheten mellan lantbruksnämnder och hushållningssällskap inte längre är lämplig. Splittningen medför att de resurser, som staten ställer till förfogande, inte kan

bli optimalt utnyttjade. För den enskilde jordbrukaren torde det ibland vara svårt att avgöra till vilket av de båda organen han bör vända sig. Berörda olägenheter av den nuvarande organisationen kan, såsom jordbruksutredningen funnit, inte lämpligen avhjälpas på annat sätt än att de båda organens uppgifter i fråga om rationaliseringen förs samman.

Såsom jag inledningsvis anfört torde för överskådlig tid behov föreligga av statlig medverkan i jordbrukets rationalisering. Med hänsyn bl. a. härtill delar jag jordbruksutredningens uppfattning att principbeslut i förevarande organisationsfråga bör kunna fattas utan att man avvaktar utredningens förslag rörande de allmänna jordbrukspolitiska riktlinjerna. Vid remissbehandlingen av utredningsförslaget har ej heller framkommit bärande skäl för att vänta med att avgöra frågan om organisationen för jordbrukets rationalisering. Detta gäller även för motsvarande verksamhet på trädgårdsnäringens område.

Jordbruksutredningen har förordat att även *skogsvårdsstyrelsernas* uppgifter skall sammanföras med lantbruksnämndernas och hushållningssällskapens rationaliseringsuppgifter. Tre reservanter har dock ansett att skogsvårdsstyrelserna bör kvarstå som självständiga organ. Vid remissbehandlingen har, såsom redan nämnts, meningarna i frågan gått starkt isär. Därvid har remissinstanser med jordbruksanknytning i allmänhet tillstyrkt utredningens förslag, medan nära nog alla de som har skoglig anknytning anslutit sig till reservanternas ställningstagande.

Som skäl för utredningsförslaget har i betänkanterna och remissyttrandena i huvudsak anförts att frågorna om jordbrukets och skogsbrukets strukturrationalisering, som nu ombesörjs av lantbruksnämnderna, ej kan skiljas åt. Vidare har ansetts att ett nära samband finns mellan denna uppgift och övrig skoglig rationalisering. Skogsnäringens intressen har befunnits bäst kunna tillgodoses, om samma organ svarar för all skoglig rationalisering. Härjämte har framhållits att utvecklingsplanering, arbetskraftsfrågor, markanvändningsfrågor och företagsekonomisk planering ofta måste behandlas gemensamt för jordbruk och skogsbruk.

Mot utredningsförslaget har sammanfattningsvis ansetts tala att skogsbruket är en självständig näring med väsentligen andra rationaliseringsproblem än jordbruket. Det har vidare anförts att utvecklingen går mot ett ökat särskiljande av jordbruk och skogsbruk i vad gäller brukningsförhållanden, arbetskraft och mekanisering. Huvuddelen av skogsvårdsstyrelsernas arbete har ej heller ansetts vara av den arten, att det behöver inordnas i samma organ som verksamheten för jordbrukets rationalisering.

Enligt senast tillgängliga uppgifter sambrukas endast omkring 35 % av skogsmarksarealen med jordbruk, vars åkerareal överstiger två hektar. Det är att vänta att utvecklingen, liksom hittills varit fallet, för med sig att jord och skog än mer kommer att brukas var för sig. Utan tvivel kommer

även i framtiden att finnas ett stort antal kombinerade jordbruks- och skogsbruksföretag och självfallet föreligger inom dessa företag behov av att samordna jordbruks- och skogsdriften så att bästa möjliga lönsamhet nås. Å andra sidan kan konstateras att produktionsförhållandena inom jordbruket och skogsbruket är helt olikartade. Härav följer att beröringspunkterna mellan den skogliga driftsrationalisering, som är en av skogsvårdsstyrelsernas huvuduppgifter, och motsvarande verksamhet inom jordbruket är relativt få. Den omständigheten att de skogliga struktur- och driftsrationaliseringsfrågorna f. n. handläggs i skilda organ har såvitt jag kunnat finna inte medfört olägenheter i samma utsträckning som motsvarande uppdelning på jordbrukssidan. Skälen för att foga samman skogsvårdsstyrelsernas nuvarande arbetsuppgifter med lantbruksnämndernas framstår därför inte lika starka som skälen för att sammanföra nämndernas och hushållningssällskapens uppgifter.

Enligt min mening är det således tveksamt om ens skogsvårdsstyrelsernas nuvarande arbetsuppgifter bör föras samman med de båda andra organens uppgifter. Härtill kommer att skogsvårdsstyrelsernas framtida arbetsuppgifter i dagens läge är svårare att ange än jordbruksorganens. Detta beror på att den framtida omfattningen och inriktningen av statens medverkan i rationaliseringen av det svenska skogsbruket i dess helhet f. n. inte kan överblickas. Bl. a. dessa frågor bör behandlas av den utredning om riktlinjerna för den framtida skogspolitiken, som jag inom kort ämnar begära Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla. De anförda omständigheterna gör att det enligt min mening inte är lämpligt att nu infoga skogsvårdsstyrelserna i ett för jordbruk och skogsbruk gemensamt regionalt organ.

Jordbruksutredningen har även behandlat *lantmäteriets* ställning i förhållande till länsorganen på jordbrukets och skogsbrukets områden. Därvid har utredningen ingående prövat om det är möjligt och lämpligt att sammanföra den regionala lantmäteriverksamheten med lantbruksnämndernas uppgifter i fråga om strukturrationaliseringen men kommit till att lantmäteriet bör behålla sin nuvarande organisation. I likhet med nära nog samtliga remissinstanser delar jag utredningens uppfattning i denna fråga.

Av det anförda framgår att jag anser omorganisationen av de regionala rationaliseringsorganen böra begränsas till att omfatta lantbruksnämnder och hushållningssällskap. Jag övergår därför till att behandla principerna för den nya organisationen och samordningen av dess verksamhet med andra berörda länsorgans uppgifter.

När det gäller att bedöma det *nya regionalorganets ställning* måste avgörande vikt fästas vid att dess huvudsakliga uppgift blir att svara för statens medverkan i jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering. Detta innebär att det nya organet kommer att besluta bl. a. i ärenden enligt

jordförvärvslagstiftningen. Det kommer vidare att för rationaliseringsändamål köpa, förvalta och sälja fast egendom samt bevilja statsbidrag och statlig kreditgaranti. Omfattningen av denna verksamhet blir stor. Detta framgår av att lantbruksnämnderna under budgetåret 1963/64 köpte fastigheter för omkring 80 milj. kr., beviljade statsbidrag med inemot 25 milj. kr. och statlig kreditgaranti med nära 100 milj. kr. I fråga om det statliga engagemanget kan vidare nämnas att statens utgifter för löner och omkostnader vid hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna för nästa budgetår beräknas till i runt tal 40 milj. kr. De icke-statliga medel som används för hushållningssällskapens olika verksamheter torde, bortsett från inflytande taxeinkomster, uppgå till 7 å 8 milj. kr. årligen.

Med hänsyn till statens stora kostnader för och omfattningen i övrigt av statens ekonomiska åtaganden i samband med rationaliseringsverksamheten kan denna inte rimligen ankomma på annat än ett helstatligt organ. Jag vill särskilt framhålla att organet kommer att besluta i en mängd ärenden av stor betydelse för enskilda personer, t. ex. rörande tillstånd att förvärva jordbruksfastighet. Det nya organet bör alltså vara en statlig myndighet.

Såväl i betänkandet som i flertalet remissyttranden understryks att goda *kontakter mellan näringsutövare och rationaliseringsorgan* utgör en viktig förutsättning för framgång i verksamheten. Jordbruksutredningen har föreslagit att till det nya organet knyts en medlemsorganisation med i huvudsak samma uppbyggnad som de nuvarande hushållningssällskapen. Denna organisation skall enligt utredningen ha till uppgift att utse vissa styrelseledamöter i det nya organet, att vara en rådgivande församling till detta samt att besluta om hur vissa av hushållningssällskapens tillgångar skall användas. Remissinstanserna har i allmänhet tillstyrkt att en medlemsorganisation knyts till det nya organet men har delade meningar om hur detta lämpligen bör ske.

Jag finner det självfallet att rationaliseringsverksamheten bör bedrivas i god kontakt med näringsutövarna. Sådana kontakter både kan och bör upprätthållas i olika former. Det är således bl. a. angeläget att rationaliseringsorganet har förbindelser med jordbrukets organisationer i länet och den s. k. föreningsnämnd, som är ett samarbetsorgan för jordbrukets fackliga och ekonomiska föreningsrörelse på länsplanet. Det är dock av värde för den kontinuerliga kontaktverksamheten att ha tillgång till en särskild organisation. En sådan finns redan i hushållningssällskapens medlemsorganisation. I dagens läge synes det därför vara lämpligt att utgå från denna organisation.

Att direkt knyta en medlemsorganisation till en statlig myndighet är, såsom statskontoret framhållit, principiellt främmande för den statliga förvaltningen. En möjlighet att anknyta en sådan organisation synes dock vara att ge den formen av ett råd, som endast har till uppgift att svara för kon-

takter med näringsutövarna och att medverka när styrelseledamöter utses. Ett råd av detta slag kan emellertid inte förvalta hushållningssällskapens nuvarande tillgångar. Bl. a. till följd härav anser jag denna lösning inte vara lämplig.

En annan möjlighet, som har framkommit vid remissbehandlingen, är att låta kontaktorganisationen vara formellt fristående från myndigheten. Vid denna lösning kan hushållningssällskapen fungera som en dylik organisation. Genom sällskapen kan då myndigheten sprida information om verksamheten till näringsutövarna och från dessa inhämta allmänna synpunkter på rationaliseringsarbetets bedrivande i olika hänseenden. Sällskapen bör också kunna medverka, när styrelsen för det statliga organet utses. Dessutom kan sällskapen självfallet behålla och disponera de tillgångar som inte överförs till staten i samband med att verksamhet övertas. De kan vidare alltjämt själva bedriva sådan verksamhet som inte kan anses vara en statlig angelägenhet. Å andra sidan bortfaller behovet av direkta statsbidrag till hushållningssällskapen för deras verksamhet på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden. Ersättning för sällskapens tjänster såsom kontaktorgan kan utgå genom att det statliga organet utför de administrativa uppgifter hos sällskapen som hänger samman med kontaktverksamheten. Vid denna lösning behålls en institution, som verkat under mer än 150 år inom det svenska jordbruket.

Jag förordar att kontaktorganisationen utformas på nyss angivet sätt. Sällskapens stadgar bör fortfarande fastställas av Kungl. Maj:t eller av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Det är enligt min mening inte erforderligt att Kungl. Maj:t eller landsting i fortsättningen utser ledamöter i sällskapens styrelser. Stadgarna bör innehålla föreskrifter om vilka som äger bli medlemmar samt om val inom sällskapen. Den nuvarande, komplicerade valproceduren torde kunna radikalt förenklas. Vidare bör i stadgarna anges sällskapens ändamål och uppgifter. Dessa uppgifter bör givetvis inte innefatta verksamhet som rationaliseringsorganet bedriver. Ny verksamhet bör sällskapen inte äga ta upp utan särskilt tillstånd.

Det lämpligaste namnet på det nya regionalorganet är enligt min mening *lantbruksnämnd*. Nämndens ledamöter bör så gott som helt utgöras av lekmän. Med hänsyn till nämndens och dess arbetsuppgifters karaktär anser jag, i likhet med flera remissinstanser, att Kungl. Maj:t bör utse ordförande och huvuddelen av de andra ledamöterna. Liksom fallet är i nuvarande lantbruksnämnd bör i regel landshövdingen vara ordförande. För att tillgodose regionala intressen bör även landstingen äga utse ledamöter i nämnden. Hushållningssällskapens inflytande på valet av ledamöter anser jag böra ske via landstingen. En sådan samordning kan enligt min uppfattning ske genom att landstingen, innan de utser ledamöter, samråder med hushållningssällskapen. Slutligen bör, såsom flertalet remissinstanser förordat, chefstjänste-

mannen vara ledamot i nämnden. Härigenom tryggas samordningen mellan nämnden och dess kansliorganisation.

En mängd synpunkter har anlagts på frågan om vilka intressen som bör vara representerade i nämnden. För min del anser jag det självfallet att berörda näringar såvitt möjligt bör vara allsidigt företrädde. Det är också viktigt att konsumenterna blir representerade. Jag finner det emellertid inte lämpligt att vare sig Kungl. Maj:t eller landstingen i förevarande hänseende binds genom närmare föreskrifter.

Enligt jordbruksutredningens förslag skulle antalet ledamöter i regionalorganets styrelse vara elva. Några av utredningens ledamöter och flera remissinstanser har uttalat sig för att antalet borde begränsas i syfte att nå bättre arbetsmöjligheter för styrelsen. Vid överväganden rörande antalet ledamöter i den nya lantbruksnämnden måste beaktas att dess verksamhet enligt vad jag förordat i det föregående inte skall omfatta skogsvårdsstyrelsens uppgifter. Vidare är att märka att antalet ledamöter i den nuvarande lantbruksnämnden inte är fler än sju. I andra statliga länsorgan, länsbostadsnämnd och länsarbetsnämnd, är antalet ledamöter sex. Mot bakgrunden av det anförda har jag stannat för att det är tillräckligt med sju ledamöter även i den nya lantbruksnämnden. Såsom jag förut nämnt bör i regel landshövdingen i länet utses till ordförande och chefstjänstemannen vara självskrivnen ledamot. En lämplig avvägning är enligt min mening att av de återstående fem ledamöterna Kungl. Maj:t utser tre och landstinget två.

För att tillgodose behovet av samordning bör vid nämndens behandling av frågor, som rör annan länsmyndighets verksamhet, representant för den andra myndigheten beredas tillfälle att deltaga i överläggningarna. Detta gäller särskilt överlantmätaren, länsjägmästaren och länsarbetsdirektören som bör äga närvara vid nämndens behandling av ärenden, som rör lantmåteriets, skogsvårdsstyrelsens resp. länsarbetsnämndens uppgifter. Jag vill erinra om att lantbruksnämndens inflytande på ärende, som handläggs av skogsvårdsstyrelse eller överlantmätare, är tillgodosett genom föreskrifter som gäller för resp. myndighet.

Redan nu är beslutanderätten i frågor, som rör jordbrukets rationalisering, i stor utsträckning decentraliserad till länsplanet. Enligt min mening bör möjlighet finnas att till den nya lantbruksnämnden överföra rätten att besluta i vissa ytterligare ärenden. Antalet ärenden blir så stort att nämnden in pleno inte bör belastas med samtliga. Den bör huvudsakligen dra upp de närmare riktlinjerna för nämndens verksamhet, besluta i frågor av principiell natur samt avgöra andra viktigare ärenden. Beslut i övriga ärenden bör, liksom fallet är inom nuvarande lantbruksnämnd, fattas av delegationer. Rutinärenden bör dock kunna avgöras av tjänstemän.

Vid varje lantbruksnämnd bör finnas en delegation för ärenden rörande strukturrationalisering. Vidare bör i regel finnas en jordbruks- och en ut-

bildningsdelegation. Därutöver bör vid behov kunna inrättas ytterligare delegationer, t. ex. i vissa län för frågor rörande trädgårdsnäringen.

I delegationerna bör ingå ledamöter i nämnden samt vissa tjänstemän. Nämnden bör själv utse de ledamöter som skall ingå i delegationerna. Vid handläggning av frågor rörande näringsgrenar, som inte är företrädare i nämnden, bör lämplig person kunna adjungeras till delegationen. Chefstjänstemannen bör, för att god samordning skall nås, ingå i samtliga delegationer. Han bör dock efter nämndens medgivande äga sätta annan tjänsteman hos nämnden i sitt ställe. Varje i delegation ingående nämndledamot bör äga påfordra att ärende hänskjuts till nämnden för avgörande.

Strukturdelegationens ärenden är av speciell karaktär och av särskild vikt för rationaliseringsverksamheten. Därjämte rör dessa ärenden i särskilt hög grad vissa andra länsorgans verksamhet. Med hänsyn härtill anser jag att denna delegations sammansättning bör närmare behandlas i detta sammanhang. I delegationen, som till följd av ärendenas antal torde komma att sammanträda relativt ofta, bör enligt min mening inte ingå fler än fem personer. Utöver chefstjänstemannen bör ytterligare två nämndledamöter beredas plats. Behovet att samordna delegationens arbete med lantmäteriets är, såsom jordbruksutredningen framhållit, så framträdande att överlantmätaren, eller den han sätter i sitt ställe, bör ingå i delegationen. Härigenom kommer hela den regionala lantmäteriorganisationen att på ett auktoritativt sätt kunna företrädas i lantbruksnämndens verksamhet. Av vad jag tidigare anfört framgår att det också är av vikt med god kontakt mellan strukturdelegationens och skogsvårdsstyrelsens verksamhet. Även länsjägmästaren eller ställföreträdare för honom bör därför ingå i delegationen. Denna kommer således att bestå av två lekmän och tre tjänstemän. Det bör dock även för strukturdelegationens ärenden gälla att de skall kunna hänskjutas till nämndens prövning, om någon av nämndledamöterna i delegationen påfordrar detta. Det synes lämpligt att nämnden till ordförande i delegationen utser en av lekmannaledamöterna.

De frågor, som strukturdelegationen handlägger, har betydelse för arbetet även inom andra länsmyndigheter än de redan nämnda, t. ex. länsstyrelse, länsarbetsnämnd och länsbostadsnämnd. Kontaktbehovet är dock enligt min mening inte så stort att det är motiverat att företrädare för dessa myndigheter ingår i delegationen. De bör däremot vid behov kunna närvara vid delegationens sammanträden. Det behov av juridisk sakkunskap, som framhållits av jordbruksutredningen, kan tillgodoses genom att utomstående expertis anlitas i erforderlig omfattning.

Den närmare utformningen av övriga delegationer bör kunna anpassas efter förhållandena inom olika verksamhetsområden. Antalet ledamöter i varje delegation bör dock inte överstiga fem.

I vissa särskilda frågor, t. ex. uppläggning av kursverksamhet, finns be-

hov av organiserat samarbete mellan lantbruksnämnden och företrädare för skilda intressen. För sådana ändamål bör arbetsgrupper kunna bildas.

Lantbruksnämnderna bör liksom nu ha ortsbud med uppgift att bl. a. bistå nämnderna med upplysningar om de lokala förhållandena. Det är enligt min mening värdefullt för nämnderna att få kontakt med primärkommunerna. Lantbruksnämnd bör därför bereda vederbörande kommunalnämnd tillfälle att föreslå ortsbud. Det bör eftersträvas att till ortsbud utses kommunal förtroendemän.

Den närmare utformningen av de nya lantbruksnämndernas organisation m. m. bör övervägas av en särskild utredning. Om riksdagen biträder förslaget till ny organisation avser jag att inhämta Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillsätta en sådan utredning. I detta sammanhang bör dock anges riktlinjer för de fortsatta övervägandena i vissa frågor som jordbruksutredningen behandlat.

Jordbruksutredningen har ingående diskuterat om alla de mångskiftande verksamhetsgrenar, som hushållningssällskapen har, bör övertas av det nya regionalorgan som utredningen har föreslagit. I remissyttrandena har en rad synpunkter framförts i frågan. Enligt min mening bör den nya lantbruksnämnden i princip överta uppgifter, som är av sådan betydelse för jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering i vid bemärkelse att de bör handhas av staten. Annan ur statens synpunkt i och för sig angelägen verksamhet, som hushållningssällskap nu driver, bör överföras till annat organ än lantbruksnämnden. Är detta f. n. inte möjligt, bör verksamheten tillfälligt inordnas i nämnden. Övrig verksamhet kan, såsom förut nämnts, ligga kvar hos hushållningssällskapet.

Mot bakgrunden av det anförda anser jag, att det bl. a. bör övervägas om hushållningssällskapens befattning med sådan statsunderstödd verksamhet som kontrollföreningsverksamhet, svinstamkontroll, stambokföring m. m. över huvud taget bör övertas av lantbruksnämnden. Det kan nämligen enligt min mening ifrågasättas om angivna verksamheter bör vara en uppgift för staten.

Såsom jordbruksutredningen uttalat, bör ansvaret för och ledningen av försöksverksamheten på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden åvila lantbrukshögskolan. Lantbruksnämnderna synes därför i regel inte böra driva egen försöksverksamhet. De bör dock kunna medverka i planeringen av högskolans och andra statliga forskningsinstitutioners försöksverksamhet samt biträda vid försökens genomförande. Nämnderna bör givetvis få utnyttja försöken för demonstrationer.

Hushållningssällskapens befattning med fiskerifrågor kan i erforderlig omfattning antingen infogas i den statliga fiskeriadминистраtionen eller i lantbruksnämnderna. I avvaktan på resultat av de överväganden i särskild ordning, som kan visa sig erforderliga rörande fiskerifrågorna, bör de kunna handläggas av lantbruksnämnderna.

Jag har i annat sammanhang anmält min avsikt att begära bemyndigande att tillkalla en särskild utredning rörande den veterinära fältorganisationen. Utredningsuppdraget avses omfatta även den veterinära verksamhet som hushållningssällskapen nu driver.

Frågan om den framtida ställningen för de lantbrukskemiska kontrollanstalter, som tillhör hushållningssällskapen, berörs delvis av redan pågående utredning.

I remissyttranden av bl. a. statens institut för konsumentfrågor har uttalats att hemkonsulentverksamhetens organisatoriska ställning bör särskilt utredas. Även jag anser att behov av en sådan utredning föreligger.

Det statliga stödet till hemslöjden och därmed sammanhängande frågor utreds f. n. av hemslöjdsutredningen.

I den mån ej annat angetts bör spörsmålen om den närmare avgränsningen av lantbruksnämndernas arbetsuppgifter övervägas av den i det föregående nämnda organisationsutredningen. Bl. a. bör därvid omfattningen av nämndernas beställningsverksamhet inom skilda områden särskilt prövas.

Organisationsutredningen bör även behandla frågan om det nya regionalorganets kansliorganisation. Likaså måste de nya lantbruksnämndernas behov av personal för olika uppgifter prövas i detalj. Särskild uppmärksamhet bör därvid ägnas åt hur nämndernas upplysnings- och rådgivningsverksamhet lämpligast bör fullgöras.

Det av jordbruksutredningen framlagda förslaget att sammanföra de båda lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen i Älvsborgs län bör enligt min mening slutligt prövas när ställning tas till organisationsutredningens förslag.

I denna utrednings uppgifter bör även ingå att framlägga förslag till den anslagstekniska konstruktionen av medelsanvisningen till lantbruksnämnderna. Hinder bör ej möta mot att nämnderna efter vederbörlig prövning för viss verksamhet tar emot medel som ställs till förfogande av t. ex. hushållningssällskap, landsting eller organisationer.

Såsom förut berörts anser jag starka skäl tala för att hushållningssällskapens tillgångar, i den mån de är hänförliga till verksamhet som övertas av staten, överläts till staten. Organisationsutredningen bör få till uppgift att ta upp överläggningar med hushållningssällskapen i denna fråga.

I fråga om den *centrala organisationen för rationaliseringsverksamheten* har jordbruksutredningen föreslagit att lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen skall föras samman till ett ämbetsverk. Av mitt ställningstagande till den regionala organisationens utformning följer att sådan sammanföring ej nu bör övervägas. Lantbruksstyrelsens inre organisation bör dock prövas av den förut nämnda organisationsutredningen. Även styrelsens arbetsuppgifter bör överses mot bakgrunden av vad jag anfört om de nya lantbruksnämndernas uppgifter. Nämndernas behov av central teknisk och annan service bör särskilt uppmärksammas.

Jordbruksutredningen har understrukt behovet av *central informationsverksamhet* om rönen från forskning och försök och om annat material av betydelse för rationaliseringsverksamheten. I likhet med remissinstanserna delar jag utredningens uppfattning att informationsverksamheten behöver på ett effektivt sätt samordnas. För att samordna och sprida informationsmaterial bör därför finnas ett särskilt samarbetsorgan. I detta bör ingå representanter för bl. a. berörda myndigheter och vetenskapliga institutioner samt näringsutövarna. Samarbetsorganet bör enligt min mening ha resurser för bl. a. redaktionellt arbete. Organisationsutredningen bör närmare överväga denna fråga och de ändringar i fråga om jordbrukets upplysningsnämnd som kan vara erforderliga.

I betänkandet har jordbruksutredningen behandlat vissa frågor rörande *yrkesutbildningen på lantbrukets och skogsbrukets områden*. Utredningen har bl. a. föreslagit att huvudmannskapet för skogsbruksskolorna skall övergå från skogsvårdsstyrelserna till landstingen. Flertalet remissinstanser har ansett att man bör avvakta resultatet av de båda utredningar som arbetar på området, nämligen yrkesutbildningsberedningen och skogsbrukets yrkesutbildningskommitté. Med hänsyn härtill och eftersom skogsvårdsstyrelsernas organisation i övrigt inte berörs av mina i det föregående redovisade förslag är jag inte beredd att nu ta ställning till frågan om huvudmannskapet för skogsbruksskolorna.

Enligt beslut av 1963 års riksdag (prop. 1963: 144, SU 146, rskr 334) skall den centrala tillsynen över yrkesutbildningen på lantbrukets och skogsbrukets områden överföras till skolöverstyrelsen. Någon tidpunkt härför har inte bestämts. Jordbruksutredningen har föreslagit att nuvarande ordning behålls ännu någon tid. På grund av den genomgripande omvandling inom jordbruks- och skogsbruksnäringarna, som nu sker, anser jag liksom utredningen det vara viktigt att ledningen av yrkesutbildningen och rationaliseringsverksamheten är nära samordnad. Såsom nyss nämnts pågår också utredningar som rör ifrågavarande yrkesutbildning. Beslut bör således inte nu fattas om den tidpunkt, vid vilken förut nämnda riksdagsbeslut bör genomföras.

Vad jordbruksutredningen i övrigt anfört rörande bl. a. samordningen av rationaliseringsorganens och andra myndigheters verksamhet behöver enligt min mening inte behandlas i detta sammanhang. Såsom utredningen uttalat kan frågan om ändringar i statens jordbruksnämnds organisation inte prövas förrän ställning tagits till den framtida utformningen av prisregleringen på jordbrukets område.

Såsom framgår av det föregående blir de överväganden rörande lantbruksnämndernas organisation m. m., som den särskilda organisationsutredningen skall göra, relativt omfattande. Jag räknar med att de förslag i ämnet,

som är av beskaffenhet att böra prövas av riksdagen, skall kunna framläggas till 1967 års vårsession. Den nya organisationen kan således i sin helhet genomföras tidigast den 1 juli 1967.

Under återopande av vad jag anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de i det föregående angivna grunderna för omorganisation av de statliga och statsunderstödda rationaliseringsorganen på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bo S. Hedström